

ЛЕЗГИ

Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чІал хуьх!

1920 – йисалай акъатзава

№ 12 (11125) хемис 28 – март, 2024 – йис

WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет «Дагпечатдин» киоскрай – 16 манат

Кар алай хел - эцигунар

Хийр ЭМИРОВ

26-мартдиз Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимован иштираквал аваз, РД-дин эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министерстводин коллегиядин гегъенш заседание кыле фена. Анал министерстводи 2023-йисуз авур кваллахдин нетижайрихъ ва гъилевай йисуз вилик эцигнавай везифайрихъ яб акална. Коллегиядал и хилен гуьзчивилинни надзордин кваллахдин нетижайриз къимет гана, етим аялар яшайишдин квалералди таъминарунин, шегъерра эцигунар кыле тухунин ва маса месэляри веревирдна.

- Эцигунрин хел алай вахтунда экономикадин дестек, локомотив я, - лагъана Абдулмуслим Абдулмуслимова. - Адаз серф ийизвай къван такъатри, адет яз, республикадин хейлин хилер вилик тухуниз куьмек гузва, гзаф къадар инсанар кваллахдалди таъминарзава, бюджетдиз къезвай налогрин такъатрин къадарни артухарзава. И хел вилик финин нетижаяр къуналди ва гележегда адаз авай мумкинвилер къейд авуналди, лугъуз жеда хьи, республикадин эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министерстводихъ тарифдай хейлин агалкъунар ава.

Агъалийриз яшайишдин жигъетдай куьмек гунин кваллахдикай рахадайла, премьер-министрди къейдна хьи, 2023-йисуз 48 агъзурдалай виниз хизанриз яшайишдин шартлар хъсанарунин карда куьмек гана.

«Идалайни гъейри, Дагъустандин набут аялар авай 133 хизандив яшайишдин квалер къачун патал сертификат агакъна. Куьгъне ва ацахъдай гьалда авай квалерай (4354,85 кв.метр) 264 кас цийи квалериз акъудна. Жегъил хизанар яшайишдин квалералди таъминаруниз талукъ программадин сергъятра аваз, 27 хизандиз герек къадар пулдин такъатар гана. Гьакъни республикада сифте яз 189 етим аялди яшайишдин шартлар хъсанарун патал куьмекна», - лагъана А.Абдулмуслимова.

Министерстводин кваллахдин хъсан нетижайрал акъвазуналди, премьер-министрди федеральный ва региондин милли проектар уьмуьрдиз кечирмишзавай кваллахни къейдна.

ИкІ, «Шегъердин къулай шартлар тешкилун» федеральный проектдин сергъятра аваз, 144 майдан аваданламишна. Ида чкайрал региондин 1,5 миллион агъалидин шартлар хъсанарна. Идалайни гъейри, региондин программадин сергъятра аваз, алаатай йисуз гзаф квартирайрин 150 квалер бинедилай ремонтдин кваллахар тамамарна.

Гьукуматдин Председателди мярекатдал региондин мулкун агъалияр хъвадай целди таъминарун патал уьмуьрдиз кечирмишзавай проектарни рикел хкана. Абурук «Чиркей-Махачкъала-Каспийск» водоводни акатзава. 2025-йисан эхирра и проектдал кваллах тамамарайла, 900 агъзур агъали хъвадай миьхи целди таъминарда. 2023-йисан эхирра ишлемишиз вахкай «Чиркей-Буйнакс» водовод себб яз, исятда хейлин хуьрерин агъалийри миьхи яд хъвазва. Гъилевай йисан эхирдалди цихъ галаз алакълу мад къуд

объект ишлемишиз вахкуда. Абуру 48,87 агъзур кас хъвадай целди таъминарда.

РД-дин эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Александр Нестерова министрстводин коллективди алаатай йисуз тухвай кваллахдикай гегъеншдиз суьгъбетна. Докладчидин гьафаларди, алава мумкинвилер жагъурна, федеральный цийи программайра иштиракунин, федеральный бюджетдай финансрин такъатар ахъайиз туналди, бюджетдинбуру тушир такъатарни ишлемишуналди, кар алай месэляяр гъялуниз талукъ яз 2021-йисуз вилик эцигай везифаяр кылииз акъуддай мумкинвал хъана.

Александр Нестерова ЖКХ-дин къурулуш цийикла тукълур хъувунин программа уьмуьрдиз кечирмишзавай гьалдикай, чиркин ятар миьхдай имаратар цийикла тукълур хъувуникай, мулкар комплекснидаказ вилик тухуникай, регионда аялрин бахчаяр, школаяр эцигунникай, гзаф квартирайрикай ибарат квалера ремонт кыле тухуникай, «Шегъердин къулай шартлар тешкилун» федеральный программа уьмуьрдиз кечирмишуникай суьгъбетна.

Министерстводин гуьзчивилинни надзордин кваллахдин нетижайрикай доклад министрдин заместитель Шамил Абдулмуталибова авуна. ИкІ, шаз республикада 433 ахтармишун кыле тухвана, хейлин татугайвилерни дуьздадал акъудна. Алаатай йисуз гьакІ профилактикадин 188 серенжемни кыле тухвана.

Мярекатдал министрстводин хиле зегъмет члугъазвай хейлин ксарив федеральный ва региондин шабагъарни вахкана.

Нумрадай клела:

СИЯСАТ

Туйтукълурин базар

Россиядихъ галаз дяведик экечлай, вичин халкъ къирмишунал гъизвай, республика США-дин военный базадиз элкълурнавай, кыл-кылелай фена, вуч ийидатла чин тийизмай Зеленскийни вичин башчийриз герек атай хътинди туш. Ада вичелай алакълдай къван къелетар авуна, США-дин вири буйругъар кылииз акъудна.

» 3

МЕДЕНИЯТ

Халкъ садзавайди

Дидед чІалаз къетлен фикир гун чарасуз я. Масакла хуьн лазим туш, вучиз лагъайтла, чІал, адан жанлувал хуьн герек тирди гъар сада аннамишна кланда. ЧІалак герексуз «цїийивилер» кутун - имни рехъ гана виже текъвер гъалатІ я. Чи чІалан фасагъатвални миьхивал хвена кланда.

» 5

ЮБИЛЕЙ

Ам залай хъсан кас тир...

Ам пара бажарагълу, чешнелу къилихрин ва камаллу, анжах са ихътин вичин ерийриз килигна, тІвар рикел хкуниз лайхлу итим тир. Зи фикирдалди, чна сифтени-сифте гъахътин ксарикай газетра кхъин ва кутугай чкайрал ихтилат авун герек я.

» 6

ЯШАЙИШ

Ачух чар

Самур вацІай яд къачузвай ва хуьрерин лап мукълувай физвай КОР-дин водовод лап татугай гьалда аваз 30 йисалай гзаф вахт я. Адаз фикир гудай са касни авач. Алай вахтунда къанал авай гьалди адалай агъада яшамииш жезвай жемият патал хаталувал арадал гъизва.

» 8

УЬМУЬР

Рулдихъ телефон - къадагъа!

Госавтоинспекциядин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, 24-мартдилай республикада машин гьалдай вахтунда телефондай рахазвайбуру винел акъуддай камераяр кардик акатнава. Законди и кардал амал тийизвайбуру 1500 манатдив агакъна жерме ийидай ихтияр гузва.

» 9

ЮБИЛЕЙ

Алим, писатель, литературовед...

Къуллугъдин рекъайни вичин алакълунар къалурзавай Агъед Агъаев къвердавай виниз кжаж жезвай. 1955-йисуз адакай партиядин Дагъустандин обкомдин пропагандадинни агитациядин отделдин заведующийдин заместитель хъана. И къуллугъдал ам Дагъустандин государстводин университетдиз атай 1963-йисалди аламукълуна.

» 10

Абад АЗАДОВ

Советрин девирда Дагъустанда, салан майваяр кӱч кутунал гьалтайла, Белиж поселоқдин агалийрив агакъдайбур авачир. Ана и рекъе ярғалди кӱвалахзавай устадар пара авай. Абуру цик квай кӱч афнийралди, помидорралди, серкералди, истивутралди неинки Дагъларин уьлкве, гьакӱ Кавказ, Юкъван Азия ва Россияни таъминарзавай. Зуладай гатфаралди кӱчбур маса гузвай белижвийр Ташкентдин, Бакудин, Еревандин, Ленинграддин, Москвадин, Новосибирскдин... базаррайни аквадай. 1966-1970-йисара Белиждиз куьч хъайи дагъвийрини хизандиз дуллух гъизвай и кеспидал машгӱл хъуниз мажбур хъана. Гьакӱ - чи хизанни. Зунни, дахдиз куьмек гуз, са шумуд йисуз Баку шегъердин базарда хъайиди я. Ана Белиждай, Лукларикай, Кумухрикай, Агъа Хъартасрикай, Азадогълидай, Нуьгдидай чпин кӱчбур маса гузвайбур жедай. Сифте сеферда абурув жедай гъайбат акурла зун мягътел хъанай. Сада-садалай сес хъажиз, муштерийриз чпин шей-мал маса къачуз теклифзавайбуру, туьтуькьушри хъиз, гъа са гафар тикрардай. «Лап тӱямлу афнийар, зибур маса къачу», «Пара кудай истивутар», «Лап хъсан еридин помидорар», «Ша, ша, хъсан мал, зибур къачу»...

Туьтуькьушрин базар

Рагъаклидай патан уьлквейрин кыллера авайбуру тикрарзавай гафарихъ яб акалайла, зи рикӱел Бакудин базар хтана. Чпел гьалтайтӱла, чеб алай девирдин пара зурба политикар, уьлквейрин регъберар яз гъисабзавайбур, Зеленскийдин метлебусуз, тапан гафар тикрариз, халисан туьтуькьушриз элкъвенва. Абуру чпин гъилик квай мулкара туьтуькьушрин базарар ачухнавай хъинди я.

Талабчидиз, къекъверадиз элкъвенвай Зеленскийди вичин бункердайни, «чаз куьмек, пул, яракъ це» лугъуз, физвай уьлквейрани лап ван алаз са гафар тикрарзава: «Чаз куьмек це, тахъайтӱла, Россия гъалиб жедая ахпа ада Европадин уьлквейрал гъужумда. Куь хатасузвал гъелелиг анжах чна хуьзва, гъавилляй куьне чаз вири рекъерай куьмек гун лазим я...».

Зеленскийдин гъарайдиз виридалайни фад Франциядин регъбер Макрона гъай лагъана, виликдай «Рагъаклидай патаз Россиядин халкъдихъ галаз дяве ийиз кланзавач» лагъай Макрона. Яраб адан мефтӱера вуч дегӱш хъанатӱа? Гила ада малумарна: «Чун вири (коллективный запад - А.А.) алахъна, Россия гъалиб жедайвал авуна кландач. Чна аниз пияда кьушунар ракъурун лазим я. Россия гъалиб хъайитӱла, Франциядин экономикадиз еке зиян хъатда».

И гафарни ада Францияда къадалай виниз Европадин государствойрин ва Евросоюздин килери, тӱвар-ван авай политикри иштиракзавай конференциядал лагъана. Амма кьейд авун лазим я хъи, Макронан иштагъар, теклифар я НАТО-дин, я гъа Европадин уьлквейрин президентриз, премьер-министрриз, иллаки халкъариз хуш хъанач. Франциядин агалияр Париждин ва маса шегъеррин куьчейриз экъечӱна «НАТО-дикай, Евросоюздикай кчечӱ!»; «Украинадин дяве чаз герек авач», «Чи аскеррин ана са карни авач», «Россиядихъ галаз дуст хъун лазим я» лозунгар гъаз.

Къейд авун лазим я хъи, Макро-

на кватӱай конференциядал Зеленскийди гъикъван тӱлабунар, минетар авунатӱани, конференциядин иштиракчийри са къарарни къабулнач, я Украинадин «муссолонидиз» са затӱни хивени кьунач.

Идан гъакъиндай баянар гудайла, РФ-дин Госдумадин Председатель Вячеслав Володина малумарна: «Макронан теклиф акьулсуз, дили авантюризмдиз ухшар я. Украинадиз кьушунар ракъурда лугъудай гафаралди ада неинки вичин уьлкведин агалийрин, гьакӱ Европадин са бязи уьлквейрин руководителрин зегъле ракъурна, абур кьурхутарна».

США-дин оборонадин министр Ллойд Остинан фикирар мадни чӱрубур я. США-дин векилрин палатадин яракьлу кьуватрин рекъяй комитетдин заседанидал рахадайла, ада лагъана хъи, Украина магълуб хъуни Россиядинни НАТО-дин арада дяве арадал гъида. Ада гъисабзавайвал, эгер Россия гъалиб хъайитӱла, Путин идал акъваздач. Ада Прибалтикадин уьлквейрин регъберикни кьурху кутунва. Абуру ахпа нубат чпелни къедайдакӱ малумарзава. Гьакӱ хъайила, США-ди Украинадиз жедай вири жуьредин куьмекар гана кланда. Гьикӱ лагъайтӱла, анжах Украинадывай Россия акъвазариз жедая.

И йикъара Германияда США-дин Рамштайн авиабазада НАТО-дин великар кватӱ хъана ва Украинадин ме-

НАТО-дин военный комитетдин кьил, адмирал Бауэра мобилазациядиз ва Россиядихъ галаз 20 йисуз дяве ийиз гъазур хъуниз эверзава. Гъакъикъатда лагъайтӱла, Россиядихъ садахъ галазны дяве ийидай, са уьлкведин чилерни къадай фикир авач. Ам анжах вичин аслу туширвал, азадвал, халкъдин секинвал хуьз алахъзава. Дяве малумарнавай Украинадихъ ва адан амадагрихъ галаз дяве авуниз мажбур хъанва.

Гъайиф хъи, я США-ди, я Рагъаклидай патан «демократиядиз» кьуллугъзавай уьлквейри, Евросоюзди и кар алай месэлаяр кваз къазвач ва Украинадин террориствилин, нациствилин режим гъахъдиз акъудзава. Яракьрин суракьда аваз, дуьньядайла мад цӱар элкъуьрзавай Зеленский хушдиз къабулзава, ам дяве давамаруниз мажбурзава, ислягъвилин икърар къабулун къадагъа ийизва. Евросоюз Украинадиз куьмек гудай рекъерихъ къекъевезва. США-дин паттай долларар кьит хъайила, абурун ийир-тийир квахънава. Шольца 300 млн евро жагъурна. Болгарияди Украинадиз куьгъне танкар рекъе твазва. МВФ-ди (Международный валютный фонд) 800 млн доллар гудайвал я. Евросоюзди, Зеленскийдин тӱлабуруриз жаваб яз, 50 миллиарддин облигацияр акъудда...

Кыле физвай вакъийриз, арадал атанвай гъалариз дуьзгун кьи-

мет гузвай военныйри, политикри Зеленскийди Муссолонидин хътин къисмет тикрардайдакӱ малумарзава.

Бенито Муссолони. Вуж тир ам? 1922-йисуз Италиядин кьилиз атай фашист. Гитлера адакӱ вичин кьилин амадаг, куьмекчи авунай. Абуру 1933-йисалай сада-садаз куьмекзавай. Советрин Союздал вегъей Германиядин кьушунрик Италиядин полкар, батальонарни квай. Гитлеран алча планар руьхъведиз элкъведайла, Яру Армияди Европадин уьлквейар, халкъар фашистрикай азадзавайла, Муссолонидин сиясатдиз акси Италиядин партизанрини активвал кьалурна. И арада Муссолонидин кьваларив хъайи амадагриз, ам тергна, дяведикай кчечӱлз клан хъана. И кардикӱ хабар хъайила, Гитлера 1943-йисан сентябрдиз Италиядиз десантник ракъурна. Абуру Италиядин кьилин фашист саки чуьнуьхна, чинеба Германиядиз хутахна. Гитлера вичин амадагдиз Италиядин кеферпата социальный республика тешкилна. Гитлерахъ ихтибар ийиз тежедай чӱл чиз, 1944-йисуз Муссолони Швейцариядиз катна. Инани вичиз секинвал гьат тийидайди чир хъайи Бенитоди Италиядиз хъфин кьетӱна. Амма 1945-йисан апрелдиз ам партизанрин гъиле гьатна ва гуьллемашна.

Россиядихъ галаз дяведик экъечӱл, вичин халкъ кьирмишунал гъизвай, республика США-дин военный базадиз элкъуьрнавай, кьил-кьилелай фена, вуч ийидатӱа чин тийизмай Зеленскийни вичин башчийриз герек амай хъинди туш. Ада вичелай алакъдай кьван къелетгар авуна, США-дин вири буйругъар кьилиз акъудна. Гила, я бегъем армия, я бес къадарда яракъар, я гъукуматда, радада терефдарар амачирла, ам низ герек хкведа кьван? Башчийри адан кьилиз яд чимдай вахт мукъвал жезвай хъинди я. Чидач адаз вичин эхир жезвайдакӱ аян хъанвани, хъанвачни. Рагъаклидай патан са бязи политикри, эксперттри и кардикӱ ачухдиз малумарзава кьван.

Ватанпересвал Са хизан хъиз

Хазран КЪАСУМОВ

Донбассда кыле туьхузвай дяведин махсус серенжемда Стӱл Сулейманан райондай 400 касдилай гзафбуру иштиракзава. **ВАГИФ** абурукай сад я. Ам 1994-йисан 8-апрелдиз Рагъидин ва Бигимагъа Мегъамедрагъимоврин гуьрметлу хизанда дидедиз хъана.

Вагифа Къасумхуьруьн 2-нумрадин юкъван школа, гуьгъуьнлай Дагъустандин политехнический техникум акьалтӱарна. Къве йисуз Челябинскдин областда Россиядин Яракьлу Кьуватрин жергеяра кьуллугъна. Къве йисалай ада икърар кутӱнна, кьуллугъ авун давамарна.

Вагиф Рагъидинович Донбассда кыле туьхузвай махсус серенжемдиз гъа сифте йикъара фена. Алай вахтунда ам Луганскдин Республикада старший прапорщик, 23 кас аскерар авай взводдин командир я.

- Чи взводда са шумуд миллетдин векилар, гъабуркай яз дагъустанвийрни ава, - ихтилпатзава взводдин командирди. - Вири са стхаяр, са хизан хъиз я. Ида чаз вилик акъвазнавай кьуллугъдин везифаяр ва командованидин тапшуругъар намуслудаказ кьилиз акъудунин карда куьмекзава.

Вичикай рахун хуш тушир Вагиф халис ватанперес тирди, дагъвидиз хас тирвал, ада вилкьгвилер, жуьрэтлувилер кьалурзавайди адаз ганвай шабагърай якъин жезва. Кылди къачуртӱла, В.Мегъамедрагъимоваз «Женгера тафаватлувиляй» ва Суворован медалар ганва, гъакӱни адаз Россиядин Президент Владимир Путина ва Челябинскдин областдин губернаторди чухсагъулар малумарна.

Отпуск куьтягъ хъайила, Мегъамедрагъимов СВО-дин зонадиз хъфида, кьуллугъдин везифаяр тамамурунив эгечӱ хъийида.

Чи мурад Вагиф Рагъидинович ва дяведин махсус серенжемда иштиракзавай вири кьегъалар, гъалибвал къачуна, сагъ-саламатдиз хтун я.

Куьмек гузва

Стӱл Сулейманан райондин кьил Саид Темирхановаз, жемиятдин хатасузвал хуьнин рекъяй райадминистрациядин кьилин заместитель Абуталиб Фатулаеваз, военный комиссар Райзудин Женетоваз ва жавабдар маса ксариз дяведин махсус серенжемдин иштиракчийрихъ галаз гуьруьшмиш хъун адет хъанва. Абуру и йикъара вичин ватанпересвилин буржи кьилиз акъудзавай Мегъамедбег Тегъмезов ва адан буба Мегъамедвели къабулна. Агъа Стӱл-Къазмайрилай тир, 24 йисан яшда авай М.Тегъмезов Д-30 яракьдин лишанчи (наводчик) я.

Абуталиб Фатулаева вилкьг хва Мегъамедбегаз ватанпересвилляй чухсагъул малумарна, района СВО-дин иштиракчийрин ва абурун хизанрин гъакъиндай ийизвай къайгъударвиликай, куьмек гун яз къабулзавай серенжемрикай лагъана, кьегъал хва тербияламушунай буба Мегъамедвели Тегъмезоваз чухсагъул малумарна.

Отпускдиз хтанвай контрактник М.Тегъмезова гуьруьшдал вичиз кьвал эцигдай чилин участокдин патхъай игътияж авайдакӱ лагъана.

Районда СВО-дин гъар са иштиракчидиз яшайишдин паспортар туькьуьрнава, ана гъар са касдин игътияжар кьалурнава, абур кьилиз акъудун патал серенжемар къабулзава. И кар Сергей Меликован, райондин кьил Саид Темирханован кьетӱн гъузчивилик ква.

- СВО-дин иштиракчияр, гъалибвал къачуна, сагъ-саламатдиз чпин хизанрин патав хтун чи мурад я, - лагъана гуьруьшдин эхирдай Абуталиб Фатулаева.

М.Тегъмезова лагъайвал, отпуск куьтягъ хъайила ам махсус серенжем кыле туьхузвай зонадиз хъфида.

Мадни сад хьунал гъана

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Россиядин Федерациядин Президент хъязавай сечкияр акъалтна. Нетижайри гьам чи ва гьакл гзаф уьлквейрин гьакимар, халкьар шадарнатла, пашман хъайибурни тимил туш. СМИ-рин векилри, политологри, жуьреба-жуьре экспертри тестикьарзавайвал, РФ-дин Президентдин сечкияр дуньяда 2024-йисан члехи вакъиадиз элкьвена. Адакай рахунарни, веревирдерни яргъалди давам жеда. Рагъаклидай пад и сечкиярин нетижаяр къабул тийиз, халкьди хъянавай президентдин тварцихъ нагъакъан, такланвиллин ихтилатар ийиз, Россия аламдиз демократиядикай хабар авачир уьлкве хъиз къалури алахънава. Вуч абуру авуртлани, лагъайтлани, гьакъикъат сад я: Россияда демократияди авачир, халкь вичин президентдикъни агъунва, дуньяда зурба уьлкве тир Россия садалайни аслуни туш. Ада вичин итижар лайихлувилелди хуьзва.

Россиядин Президентдин сечкияр киле феи гьалдикай, адан нетижайрикай гзафбуру баянар гузва. Дагъустан Республикадин милли сиясатдин ва динрин кранин рекъай министр Энрик Муслимовани, республикадин журналистрихъ галаз гуьрушмиш хъайила, ихтилат сечкириллай гатунна.

- Сифте нубатда кьейд ийиз кланзава, Россиядин Президентдин сечкияр виринра тешкиллувилелди, михъвилелди, ачухвилелди, демократиядин вири къайдайрал амал авуналди киле фена. Сечкиичири Владимир Путиназ сес гана. Чун и кардал шад я, - лагъана Энрик Селимовича. - Гьа са вахтунда сечкиярин нетижайри гьам чаз ва гьам Рагъаклидай патаз, чяхъ галаз дустар яз амачир уьлквейриз маса гьакъикъатни къалурна. Сад лагъайди, вири къатарин, дережайрин, инсанрин, миллетрин патай Владимир Путиназ авай ихтибар. Къвед лагъайди, сечкириллай гуьгъуьниз чи Президентди малумарайвал, вири уьлкве са хизандиз элкьуьн.

Къезни течиз туш, юлдашар, США-дин, Рагъаклидай патан идеологар, политикар цуд йисаралди Россиядин гьа и хизанда къал тваз, ам чукурриз багърияр сад-садаз акси акъазариз ва ахпа чпин алчак мурад килиз акъудиз Россия къуватдай веъез, чпиз мутлуьгъариз

алахънава. Чеченвияр Россиядиз акси акъазарун, Кеферлатан Кавказ террористрин макандиз элкьуьрун, 1999-йисуз Дагъустандиз яракъламыш хъанвай международный бандитрин клеретлар гьахъун - ибур вири чи душманрин гьерека тар тир. Аллагъдиз шукур, пара хаталу а уламурай чун экъечина.

Гаф атай чкадал лугъун: цли международный бандитрин тешкилатар барбатл авурдалай инихъ 25 йис тамам жезва. Тарихдин метлеб авай и кардик, гъалибвилек 1999-йисуз Дагъустандиз атай Путинан пайни ква. Ада чи республикадикай лагъай, чи дагъустанвийриз къимет гайи гафар мегер риклелай алатдани: «Заз дагъустанвийри бандитрихъ галаз гьикл женг чулунатла акуна. Абуру неинки Дагъустан, гьакл вири Россияни хвена». Республикадин Кьил Сергей Меликова лагъайвал, Владимир Владимирович Дагъустандиз кланвилелди эгечизава. И кардин гьакъиндай ам Дагъларин уьлкведиз са шумудра атунни, международный бандитрихъ галаз женг чул-

къарши акъазарна, къалмакъал, гьукумдиз акси гьерека тар арадал гъана, чпин чуру планар килиз акъудиз кланзава. Амма абурулай са затни алакьдач. Вучиз лагъайтла, уьлкведани, чи республикадани дингъилияр (мусурманар, хашпараяр, чувудар) чеб чпив меслятдивди, гьуьрметдивди эгечизава. Икьван гагъди абурун арада са жуьредин къалмакъални, шулуьгъни хъанач. Вирида Дагъустанда ислягъ, дуствилин, зегъмет чулуьнал машгъул хъунин гьалар мягъкемаруни кардиз къуллугъзава.

Дяведин гьерекариз талуьк, республика, уьлкве патал лап важиблу вакъиаяр мад сеферда риклелай алатдани. Международный бандитрин дестеяр Дагъустандиз гьахъай вахт пара муракабди тир. Гьа вакъиаярин шагид ва иштиракчи хъайи за ачухдиз лугъуда: вилик килик квай хейлин ксариз эхир кил гьихъинди жедатла чизвачир. Мумкинвал авай бязибуру чпин хизанар маса регионризни акъуднавай. Гьа и четин вахтунда бандитрин, душманрин хуруз халкь, жергедин агъалияр, вири миллетрин, динрин векилар къарагъна ва бандитар тергна, катдай чкадал гъана.

Донбассдин агъалияр Украинадин миллетбазрикай, фашистрикай хуьн патал киле тухузвай дяведин махсус серенжемдани Дагъустандин халкьарин векилри вилегъвилелди иштиракзава. Дагъустанда тешкилнавай гуьгъуьллубурун «Каспий» батальондикни вири динрин векилар ква. Душмандихъ галаз киле физвай женгера абуру жуьрэтлувал, дирибашвал къалурзава. Идан гьакъиндай 9 дагъустанви Россиядин Игит лагъай тварциз лайихлу хъуни шагидвалзава.

Важиблу са месэладикай мад лугъуз кланзава. Республикада ислягъ, пайгар гьалар ава лугъуналди, чун секин хъана виже къведач. Къецепатан «амадагри», международный терроризмдин, экстремизмдин идеологри чи госуарстводиз акси табигъатдин кваллах мадни фондигарвилелди тухун давамарзава. Иллаки жегъилрин килер элкьуьрун патал жуьреба-жуьре рекьер ишлемиззава. Ихътин татугай гьаларин вилик пад кун патал чна ва СМИ-ри тухузвай кваллах мадни таъсирлуди, менфятлуди авун герек я. Жаванрин, жегъилрин арада дуьзгуьн табигъатдин кваллах гегъеншарун лазим я.

Лугъун за къез. Эхиримжи цуд йисуз чи жегъилрин къанажагъда арадал атанвай дегъивилер тариф авуниз лайихлубур я. Ватан клан хъунин, адан итижар хуьнин, Ватандиз намуслувилелди къуллугъ авуниз гьиссер винел акъатнава. И кар СВО-да гуьгъуьллувилелди иштиракзавай, президентвиле кандидатриз сес гайи къван жегъилрини субутзава. Сечкиярин килин нетижаяр, зи фикирдалди, вуч я лагъайтла, гзаф миллетрикай ибарат ва жуьреба-жуьре динриз къуллугъзавай чи халкь сад, са хизан я. Гьа ик амай къван гагъди Россия яшамиз жеда, ада аваданвилехъ, мублагъвилехъ гегъеншдиз камар къачуда.

Президентдин сечкияр

Вуч гъалиб хъана?

Мердали ЖАЛИЛОВ,

РФ-дин ва РД-дин культураддин лайихлу къуллугъчи

РФ-дин Президентдин сечкияр хъана, алатна. Вири дуньяда и вакъиадиз къиметар гузва. Разибур гзаф ятлани, наразибурни тимил туш. Чи душманар (Европада, Америкада, масанра), гьамиша хъиз, чакай къана рахазва, президентдин сечкияр гуя чина «демократиядин бур» туш лугъуьза...

Ни вуч лагъайтлани, чи Президент хъянава! Вичизни садрани тагай къван сесер ганва! 87 процентдилар артух!.. Президент Путина дуньядин къуд патай тебрикар къабулзава. Чи уьлкведа лагъайтла, хъанвай нетижайрал са жуьредин партиррини, тешкилатрини, къилдин ксарини шак гъизвач.

Вучиз ик хъана? За жуван веревирдериз «Вуч гъалиб хъана?» кыл ганва. Гъалиб хъанвайди инсан я. «Вуж гъалиб хъана?» - лугъун лазим тир. Амма...

Зи къатлуьнрай, зи суалди парабурув веревирд ийиз тазва. Къенин аямда, жуьреба-жуьре сиясатрин, динринни къурулушрин къарши къуватрин къаришмайри къунвай дуньяда, гьихътин регъбер, камаллу карчи, ихтибарлу инсан уьлкведиз, халкьдиз герек ятла, чир хъун лазим я.

Демократияни халкьди амалзавайди, халкьдин ниятриз жаваб гуьзайди хъун лазим я. Америкадинни Европадин «демократия» гьикъван михъиди, ачухди, халкьдин итижрихъ галаз къазвайди ятла, чаз аквазва. Пачагъдин тахт кун паталди лап члехи тварар чпел алай векилрини чпи чеб къацур тийизвай тегъер авач.

Парабуру «демократиядин» килин лишанрикай сад чапхунчивал, акъалтлай вагъши дявекарвал яз гьисабзава. Байденар, трампар, клинтонар, макронар, жонсонар, щольцар ва масабур вужар я? Абурун «демократиядин» гуьгъуьна аваз фейитла, Наполеонни Гитлер виридалайни члехи «демократар» тир жеде. Амма дуньядал абуру вуч гъанатла, вуч тунатла, тарихда гъатнава. Тарих еке шагид ва муаллимни я. Абурукай дуьз тарс, нетижаяр худ тавуртла, чун гьакъикъи демократиядин, регъбердинни ихтибарлу инсандин гъавурда садрани акъадач. За гъавилляй «Вуч гъалиб хъана?» суал вилик гъанва.

Президент Путин гъалиб хъуниз къиметар гуьзай члехи пай политологри, депутаты, сиясатдин маса векилри къейдзавайвал, чи регъберди ахътин гьуьрмет ва ихтибар сифтени-сифте вичин гьакъикъи демократвилелди, яни Ватандиз ва халкьдиз вафалу хъуналди, абуруз гъейратлувилелди къуллугъ авуналди, вичин гзаф терефрин бажарагъдалди, члехи Россиядин, адан гзаф миллетрин динрин, культурайрин, адетрин халкьдин - Россиявийрин (и гаф за члехи гъарфунилай хъизва) уьмуьрдалди, къайгъуйралди яшамиз хъуналди къазанмишнава! И кар чнани къетлендиз гьиссзава ва къейдзава!

В.В.Путина вичин гзаф рахунра, нубатдин сеферда РФ-дин Федеральный Собранидиз рекъе тунвай Чарчени регъбердин уьмуьр Ватандинни халкьдин къуллугъда эцигнавайди хъун лазим я лагъанва. Гьукумдин чешме, къуват халкь я. Халкьди сечки авурдакай жезва демократия ва адан регъбер. Маса са демократияни авайди туш. И кар чаз гьакъван «вилик фенвайди» яз гьисабзавай Европаддинни Америкадин тарихдайни, къенин йикъарайни аквазва. Амма абуру чал чпин «демократия» илитлиз алахънава. Чна чи дикъет, сидкъи, садвал квадарайтла, сиясатдин жигъетдай савадсузвал, къайгъусузвал къалурайтла, чун алатнавай 1990-йисарин чукурлуьнризни тарашунриз, гъейратсузвилеризни ахлакъсузвилериз, руьгъдин луклариз мад сеферда элкьуьн хъувун мумкин я.

Европадин «савадлуьри» чал илитизавай къван къадагъайри куьн гьакъиндай шагидвалзава?

Алатнавай сечкияр субутзавайвал, гъалиб хъайиди чи обществодин савадлувал, садвал, регъбердиз, инал санлай чи гьукуматди къунвай рекъиз, ихтибарун я.

В.В.Путина сечкириллай гуьгъуьниз гайи вири интервьюра алай вахтунда Президентдин патав хъсан команда арадал атанвайди къейдна. Алай четин девирда, чи баркаллу рухвайрини рушари, санлай вири халкьди, Ватандин Члехи дяведа чи члехи бубайри хъиз, Ватандин азадвал, фашизмдин тегъуьндикай чи халкь, геележ хуьн паталди женг чулгуьзайла, чи садвал къалурунихъ гекъигун авачир къуват хъанва! Ваъ лагъана вири душманриз. Чун гьахълу тирди ва гъалибни жедайди субутна. Ингъе генани и сечкияр вуч гъалиб хъанатла! Чи инанмишвал, Ватан патал чнани эцигиз гъазурвал къалурун - им я къетлен гъалибвал!

Ківалахзава. Ида нетижани гузва

Хазран КБАСУМОВ

Эхиримжи йисара чи республикада маларик, лапагрик, маса гъайванрик ва квалин къушарик акатдай Сибирдин язвади (ирин къведай хер), дабакъди, туберкулёзди (жигерра, ратара, туьгуьна, кларабда хер ийидай азар), гъакни бруцеллэз, эмкар, лейкоз азарри чпикай хабар гузва. Маларин, лапагрин и бязи азарар инсан патални хаталу я.

Стлал Сулейманан районда и жигетдай гъихтин гъалар ава? Малкъара хаталу азаррикай хуьн патал гъихтин серенжемар къабулзава?

И суалриз жавабар жагурун патал чун Дагъустан Республикадин ветеринариядин рекъай комитетдин «Сулейман-Стальское районное ветеринарное управление» ГБУ-дин начальник **Ж.М.МЕГЪАМЕДОВАХЪ** галаз гуьруьшмиш хъана.

— Жамидин Мейланович, сифтедай чаз вуна управленидикай, адан хиве авай везифайрикай лагъана кланзава.

— Чи управленида 27 касди ківалахзава. Абурукай 14 кас ветврачар, 6 кас ветфельдшерар, амайбур техработникар я. Гъар сад вичин хиве авай везифайрив жавабдарвал гъисс авуналди эгечизава. Хуьрерин агъалийри абурулай наразивал авур дуьшуьшар авач. Пешекаррин ківалахдилаи зунни рази я.

Везифайрикай лагъайтла, абур «ветеринарный управление» гафарай малум жезва. Чи къуллугъдин вилик, къилди къачуртла, ихьтин везифаяр ква: маларин ва къушарин азаррин вилик пад къун, азар галуьнавай дуьшуьшара абур терг авун, ветеринариядин санитариядин жигетдай малдарвилин продуктин хатасузвал таъминарун, гъам инсанрик, гъам гъайванрик акатдай азаррикай агъалияр хуьн, маса регионрай азарар атунин вилик пад къун.

И везифаяр къилиз акъудун патал чи управлениди гъар йисуз тухудай серенжемрин план туклуьрзава, ветеринариядин участокриз килигна, план кварталриз ва варчариз пайзава. Ветеринариядинни азаррин вилик пад къунин серенжемар тухудайла ва рапар ядайла, агъалийрин ва хуьрерин администрацийрин патай куьмек гун патал ківалахдин планрин копияр чна чкайрин поселенийрин къилерив агакъарзава.

— Районда, санлай къачурла, хаталу азаррихъ галаз алакълу гъалар гъикъи я? Азаррин аксина гъихтин серенжемар къабулзава?

— Районда маларик, лапагрик, къушарик акатдай хаталу азаррихъ галаз алакълу гъалар адетдинбур, секинсузвал кутан тийидайбур я.

2023-йисуз чи управленидин пешекарри лап хаталу азаррин аксина серенжемар къиле тухвана, ири карч алай 21795 гъайвандиз Сибирдин язвадикай ва эмкардикай хуьдай (ревакцинация), ири карч алай ва гъвечли карч алай 40564 гъайвандиз (гъар кварталда ревакцинация) дабакъдин аксина рапар яна.

Бруцеллэз ва лейкоз азарар кватла чирун патал ири карч алай 14673 гъайван (шумудни са сеферда), туберкулёз кватла чирун патал 19440 гъайван (шумудни са сеферда) ахтармишна.

Алай йисан алатнавай девирда бруцеллэз кватла чирун патал ири карч алай саки 6000 гъайвандилаи иви къачуна. План 3000 гъайван яз, бруцеллэздин аксина ири карч алай 2000 гъайвандиз рапар яна. Ківалахдин пландихъ галаз алакълу яз и серенжемар давамарзава.

Райондин мулкунал ветеринариядин 4 участок ала, абуру хуьрерин 16 поселениди акатзавай 35 хуьруьн агъалийриз къуллугъзава.

— Районда хуьруьн майишатдин карханайрихъ ва агъалийрихъ авай маларин, къушарин къадар, вилик йисарив гекъигайла, гзаф хъанвани, тлимил?

— Гзаф хъанва, и карди шадвал кутазава. Инвестпроектрай тешкилнавай, асул гъисабдай малдарвилел машгуьл чехи кархана хъанва райондин мулкунал. «АлиЯк» ООО-дихъ вичин ветеринариядин къуллугъ ава. Ятлани, аданни чи управленидин арада ихтибардин хъсан алакъава.

Агъалийрикай, хусиятдин вири жуьрейрин къурулушкай рахайтла, районда ири карч алай 13200 гъайван, гъабурукай яз, 7500 кал, гъвечли карч алай 13500 гъайван, гъабурукай яз, 9100 диде хипер, 283 балклан ава. Квалин къушар 84500-далай виниз я. Абуру вири управленидин пешекаррин къеттен гуьзчивилик ква.

— Массовый информациядин бязи такъатра, лап тлимил ятлани, чи республикада азарар, мисал яз, бруцеллэз квай мал туклуна, адан як маса гузвай дуьшуьшар жезва лугъуз къызива. Жезвай крар яни?

— Чи райондин мулкунал ихьтин дуьшуьш садрани хъайди туш, я къенлай къулхъни жедач. Яклар, гъакни неклединни якун суьрсет маса гузвай вири ксар ва чкаяр чи гъар йикъан гуьзчивилик ква. Чкайрал физ, чи пешекарри гъар юкъуз ахтармишунар тухузва. Пландин бинедаллаз, чна мукъвал-мукъвал рейддин мярекатарни тешкилзава, алвердин кардик квай къайдайрал амал авунал гуьзчивал тухузва.

Гаф кватай чкадал лугъуз кланзава хъи, райондин мулкуна бруцеллэздик ва маса азардик гиликкай малар чилик кутадай къве чка (скотомогильник) ава. Биоамукъаяр терг авун патал кьейи малдин жендекар кудай пич хкана, ам «АлиЯк» ООО-див вуганва.

Малар, лапагар ва квалин къушар азарлу хъанватла ва я и кардал шак физватла, гъар са касди тади гъалда ветуправленидиз хабар гун чарасуз я. Тади гъалда чи пешекарар чкадал фида, гъайванрин ва къушарин гъалар ахтармишда. Лазимвал аваз хъайитла, тади гъалда куьмек гуда.

Йигинвал кутуниз эвер гана

Амина МУСЛИМОВА

РД-дин Къил Сергей Меликова 25-мартдиз кар алай месэлайрай совещание къиле тухузвай вахтунда Дагъустан Республикадин вице-премьер - республикадин чилин ва эменнидин алакълурай министр Заур Эминова малумарайвал, 2024-йисуз юзан тийидай эменнидин госуларстводин Сад тир сиягъдик (ЕГРН) Дагъустандин хуьрерин 717 сергъят кутун планламишнава, хабар гузва РД-дин Къилин пресс-къуллугъди.

Региондин вице-премьердин гафаралди, 1-кварталда тамамарна кланзавай ківалахар пландин бинедаллаз къиле физва ва вилик эцигнавай макъсаддив агакъарда. Ятлани, ада са жерге муниципалитетриз и рекъе ківалахдик йигинвал кутуниз эвер гана.

«Вилик квай месэла лап екеди, амма тамамариз алакълукайди я. Идалайни гъейри, «Пространственный делилрин милли къурулуш» госпрограмма умьурдиз кечирмишунин жигетдай Дагъустандикай федеральный центрада хъсан фикир ава», - кьейдна ада.

Алай йисуз сад тир сиягъдик кутуна кланзавай 776 сергъятдикай 453-даз талукъ яз и ківалах авуна аквалтарнава.

И хилериз субсидияр чара авунин жигетдай чкайрин бюджетриз куьмек гун патал региондин бюджетдай такъатар чара авунва. Шегъерин ва районрин арада къиле фейи конкурсдай 31 муниципалитет акъатнава. Республикадин бюджетдай тир субсидийрин умуми къадар, малум хъайивал, 54,6 миллион манатдиз барабар я.

200 агъурдалай гзаф объекттар НСПД-дин кар алай хилерикай садан, къилди къачуртла, эменнидин идалай вилик гъисабдиз къачунвай объекттин иесияр тайинарунин сергъятра аваз ахтармишнава.

«И йисуз чна кадастрдин ківалахар, вири патарихъай фикирда къуна, къиле тухун давамарзава. И хиляй чун уьлкведа кивенклевечи субъектрикай сад я ва, ківалах чешнелудаказ тешкилун себеб яз, Росреестрди амай субъектриз чи тежрибадикай менфят къачун теклифзава», - кьейдна З.Эминова.

Алай йисуз ківалах 30 районда ва шегъерда къиле тухузва. Санлай къачурла, и серенжем 160 агъзур объектдиз талукъ я. И

кардин сергъятра аваз, агъалияр патал пулсуздаказ чилин участокар ва квалер тайинарнавай сергъятра ва чкадин къетленвилер фикирда къуна, кадастрдин гъисабдиз къачузва.

Совещанидал рахай РД-дин эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министр Александр Нестерова кьейд авурвал, региондин шегъерра эцигунрин ківалахар таъминарунин Госуларстводин информациядин къурулуш (ГИСОГД) муниципалитетрин ихтиярда авай делилралди ва материалралди ацурунин жигетдай ківалах лазим къадарда къиле тухузвач.

Гъа са вахтунда 2023-йисан 1-сентябрдилаи РФ-дин градостроительный кодексдик дегишвилер кутунва. Абурун бинедаллаз чкадин самоуправленидин органри чпин мулкарал объекттар эцигун патал гузвай ихтиярриз талукъ делилар ГИСОГД-дик кутун лазим я. И делилар агакъарунин вахт члурунай административный жавабдарвиллиз члуьгзава.

А.Нестерова кьейд авурвал, чкадин самоуправленидин органри чил ишлемишунин кьайдаяр ва генпланар гъазурзавай, гъакни хуьрера эцигунрин ківалахар къиле тухузвай тегъердиз талукъ язни суалар арадал къевезва.

«2027-йисан 1-январдилаи мулкарин сергъятрин гъакъиндай делилар авачир дуьшуьшра эцигунрин ківалахар къиле тухудай ихтиярар мад гудач. Им акъ лагъай члал я хъи, и вахт алуькдалди, садни жуд тавуна, вири хуьрера ва шегъерра ПЗЗ-яр (чил ишлемишунин ва эцигунрин ківалахар къиле тухунин кьайдаяр) тестиькарун лазим я», - кьейдна ада.

21-мартдин делилралди, генеральный планар 708 чкадикай 9 шегъердани хуьрерин ва шегъеррин 324 поселенида тестиькарнава.

«Чна чилерин сиягъ ва и чилер региондин майишатчивилин ківалахдал гъикъван желб ятла тайинарун лазим я. Чна гъакни эцигунрин ківалахар къиле тухун патал чилерин участокар чара авунин месэлани гъялда. Мулкарин планировкадин тестиькарнавай проект галачиз садавайни мад эцигунар къиле тухуз жедач! Инсанриз шегъерар чпин итижар патал виликди тухузвайди акун лазим я», - тагъкимарна совещанидал РД-дин Къили.

Къитвал ава

Россиядин экономика алай вахтунда тарихда садрани тахъай жуьреда ківалахдай ксарин къитвилел гъалтнава – ківалахдай ксар бес тахъунилай уьлкведин вири хилерай 90 процент компанияри арза ийизва.

Виридалайни гзаф кадрийрин къитвал, са жерге пешекарри кьейдзавайвал, промышленностдин, транспортдинни логисти-

кадин ва агъалийрин къуллугъар тамамарунин бязи хилера арадал атанва.

Кадрийрин къитвал авай кьайдада, штатдин къадардилаи аслу тушиз, алай вахтунда 85 процент карханайри ківалахзава. Кьейд ийин, 1000 касдилаи гзаф къуллугъчияр авай карханайрин арада кадрияр бес тахъунилай 90 процент компанияри арзаяр ийизва.

Мурад КЪАЗИЕВ:

«Риклиз хуш пеше жагъурун лазим я»

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

«2023-йисуз агъалияр кваллахдал акъвазуниз талукъ яз «Россияда кваллах. Мумкинвилерин вахт» лишандик кваз киле тухвай Вирироссиядин 1-мекерада 700-далай виниз дагъустанвийриз кваллахдай чкаяр жагъана. Ци лагъайтла, и серенжемдин сергъятар мадни геьеншарнава. Республикадин меркезда хъиз, ам члехи 13 райондани киле тухун пландик кутунва. ИкI, кьве паюникай ибарат тир мекера апрелдин ва июндин варцара киле фида». Идакай Махачкъалада «Дагъустан» РИА-дин конференц-залда киле феий гуьруьшдал Дагъустандин зегметдин ва яшайишдин рекъяй вилик финин министр Мурад Къазиева малуматар гана.

Вирироссиядин мекерадин 1 пай Махачкъала ва Каспийск шегъеррин агъалияр патал меркезда 5-апрелдиз нисинин сятдин 1-даз, «Россия - зи тарих» тарихдин паркуна ва 12-апрелдиз нисинин сятдин 2-даз «Время перемен» яшайишдин кафедра киле тухудайвал я. Мекерадин федеральный дережадин, яни кьвед лагъай пай 28-июндиз киле фида.

Мекеради неинки са чи республикада, гьакI Россиядин вири регионра, гьа гьисабдай яз цийи регионрани кваллахдал акъваздай мумкинвал гузва. Кылди къачуртIа, республикадин кваллах теклифзавайбуру 1500-далай виниз, федеральныйбуруни 10 агъурдалай виниз кваллахдай чкаяр теклифда.

- Вирироссиядин мекера гьа са вахтунда чи уьлкведин вири регионра киле тухуда. Члехи и серенжемди - кваллах теклифзавайбуруни кваллах жагъурзавайбуру санал кватIа. Уьлкведин члехи компаниярини вакансияр ва кваллахдин рекъяй винелди хкаж жедай мумкинвилер теклифда. Мекерадин сергъятра аваз, кваллах жагъурзавай ксаривай са шумуд работодателдихъ, гьа гьисабдай яз чи республикадилай къецяй тирбурухъ галазни суьгъбет киле тухудай, гьа са вахтунда, кваллахдал акъвазайла, гьукуматдин патай агакъдай куьмек, кваллахдин шартIар ва ихътин амай месэлярни чкадал виликамаз чирдай мумкинвал жеда, - хабар гана министрди.

Адан гафарай мадни малум хъайивал, мекерада, кваллахдихъ къекъевезвайбурулай гъейри, студентривай, школьникривай ва абурун диде-бубайривайни иш-

тиракиз жеда. И кар патал абуру, патав гвай агъалияр кваллахдалди таъминардай центрадиз фена ва я «Работа России» порталда (ифей линиядиз зенгна), арза гун герек я.

- Эгер школада члехи классра клелзавай аялдиз, гзафбурун рикI алайвал, вичикай духтур, военный жедатIа чизвачтIа, ахътинбуруз чна мекерадиз атун теклифзава. ГьикI хъи, ачух и майданди абуруз авай кван пешейрихъ галаз мукъувай таниш жедай, рикIик гьим акахъдатIа чирдай мумкинвал гузва, рикIиз клани пеше хкъягъунин карда абуруз куьмекда. Са гафуналди, мекера неинки работодателри кваллах теклифзавай, гьакIни алай аямдин кваллахдалди таъминардай къуллугърин мумкинвилерихъ галазни танишардай ачух майдан я, - лагъана министрди.

Мурад Къазиева кьейд авурвал, мекерада профориентациядин, чирвилер гудай идарайрин майданрини кваллахда. Анрал пешекарвал гьикI хкаждатIа ва я алай аямда игътияж авай пешедай чирвилер гьикI къачудатIа суьгъбетда. Гьаниз килигна, мекерада школада клелзавай аялривай, студентривай, абурун диде-бубайривай хъиз, кваллах дегишардай ниет авай ва гьакIни кваллахдин рекъяй виликди физ кланзавай ксаривайни иштиракиз жеда.

- Мекерадин сергъятра аваз, чирвилериз талукъ яз къуллугърин майдандал гьихътин пешейрай чирвилер къачуз жедатIани танишарда, яни са жерге пешейрай чирвилер къачун теклифда. Гьа гьисабдай яз, «Демография» милли проектдин сергъятра авазни къачуз жедай пешейрик акатзава: ширинлухар гъазурдайди (кондитер), ашпаз, медсестра, дерзичи, веб-программист, дерлекчи, белед-экскурсовод, электрогазосварщик ва масабур, - алава хъуьвуна ада.

Мугъмандин гафарай малум хъайивал, инженервилерин ва рабочий вири пешейрин сагибрихъ, гьакIни ашпазвиле, ширинлухар гъазурдай, туризмдин хиле зегъмет члугвадай ксарихъ алай вахтунда еке игътияж ава. Машинар ремонтдай хъсан устIаррин къадарни тIимил я.

Виликамаз авай делилралди, мукъва ра киле тухудай мекерада, яни Вирироссиядин мекерадин 1-паюна, чи уьлкведин жуьреба-жуьре регионра зур миллиондилай артух агъалийри иштиракун гьуьлемишзава. Дагъустанда лагъайтIа, 10 агъур касдилай виниз. Ихътин серенжем гъар йисуз киле тухун пландик кутунва.

Месэляяр веревирдна

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И йикъара Махачкъалада, Россиядин Дагъустан Республикада авай УФСИНдин (Управление Федеральной службы исполнения наказаний) УИИ-да (Уголовно-исполнительная инспекция) «Россиядин Федерацияда пробацциядин гьакъиндай» Федеральный закон уьмуьрдиз кечирмишунин сергъятра аваз, пробацциядин месэлайриз талукъ яз ведомствойрин уртах совещание киле фена. Кылди къачуртIа, ана Россиядин РД-да авай УФСИНдин УИИ-дин начальник Сайибат Абасовади, адан заместитель Анфиса Кабуловади, Махачкъаладин члехи яшара

дай яз ресоциализациядин (инсан цийи обществодид вердиш хъун), яшайишдин рекъяй адаптациядин ва реабилитациядин месэлайрайни, ахътин ксарин ихтиярар ва закондин итижар хуьнихъ элкъуьрнавай са жерге серенжемар галай-галайвал веревирдна. ИкI, абуру кьейд авурвал, ихтилат физвай категориядин агъалийриз мукъва-кыливилерин алакъаяр арадал хъунин, кваллахдалди, яшамин жедай чкадалди таъминарунин, юридический месэлайрай ва икI мад куьмекар гуда. Пробацциядин серенжемар анжах гуьгьуьлбуруз талукъ яз киле тухуда.

Багри Бакриева кьейд авурвал, республикадин Адвокатрин палата чпин жигъетдай пробацция киле тухузвай ксариз

авай агъалийрив ва инвалидирив яшайишдин рекъяй къуллугъар агакъардай центрадин директордин заместителдин везифаяр тамамарзавай Раида Суфидавудовади, Дагъустандин Адвокатрин палатадин вице-президент Багри Бакриева, яшайишдин адаптациядин рекъяй «Гьакъикъят» центрадин регъбер Али Алиева, «Республикадин хизанриз ва аялриз яшайишдин рекъяй куьмекар гудай центр» ГКУ-дин пешекар Шаризат Рамазановади, Дагъустандин Муфтиятдин векил Мегъамед Къурбандибирова, гьакIни УИИ-дин Махачкъалада авай филиалрин пробацциядин дестейрин старший инспекторри иштиракна.

Совещанидин иштиракчийри пробацциядин, яни чпин гьакъиндай уголовно-правовой жуьредин маса къайдайрикай менфят къачуналди, азадвилеикай магърум авуналди ва я мажбурвилелди тир кваллахар кылиз акъудиз туналди жаза-ламышнавай ксар дустагърай экъечIайла, жаза члугун алаатайла, абуру уьмуьрдин четин шартIарай экъечлунихъ, гьа гьисаб-

яшайишдинни праводин месэлайрай пулсуздаказ меслятар гуз гъазур я.

- Чпиз талукъ яз пробацция киле тухузвай ксариз ихтияррин рекъяй куьмек гун, и жигъетдай савадлувал хкажун алаатай йисуз республикадин Адвокатрин палатади ва Россиядин Дагъустан Республикада авай УФСИН-ди саналди кваллахунин жигъетдай кутIуннавай икьрардин кылин хилерикай сад я, - кьейдна ада.

Совещанидин нетижа кьуналди, адан иштиракчийр - пробаццияда иштиракзавай субъектар - ихтилат физвай ксарин гьакъиндай къабулдай серенжемар сад-садан гуьгьуьллаз, тайин къайда хвена, кылиз акъудунин теклифдихъ галаз рази хъана.

УИИ-дин начальник С.Абасовади кьейд авурвал, гьукумат патал члехи важибувал авай пробацциядин месэла агалкъунралди кылиз акъудун адан (пробацциядин) жуьреба-жуьре субъектри кваллах хъсандиз ва саналди киле тухунилай, и жигъетдай къабулзавай дуьз къараррилай ва серенжемрилай аслу я.

Рулдихъ телефон - къадагъа!

Чи мухбир

Дагъустандин МВД-дин Госавтоинспекциядин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, 24-мартдилай республикада машин гьалдай вахтунда телефондай рахазвайбуру винел акъуддай камераяр кардик акатнава. Законди и кардал амал тийизвайбуру 1500 манатдив агакьна жерме ийидай ихтияр гузва.

Кьейд ийин хъи, машин гьалдай вахтунда телефондай рахун, дуьньядин гзаф уьлквейра хъиз, РФ-дани, ПДД-дин (рекьера гьерекатдин къайдаяр) 2.7-пунктунал асаслу яз, къадагъа авунва. ИкI, машин гьалзавай касдиз телефондай

рахайи ихтиярар авач (телефон гьиле кьун тавуна, техникадин алатрикай менфят къачуна, рахадай къайда квачиз).

Амма тежрибади къалурзавайвал, члехи пай водителриз, гаджетри аварияр хъунал гизвайдакай хабар аватлани, абуру ишлемиш тавуникай кьерех жез кланзава.

Киле тухвай ахтармишунри тести-къарзавайвал, рулдихъ телефондай рахазвай ва я смс (сообщение) кхъизвай водителдивай машин, рекьера гьерекатдин вири къайдайрал амална, ерилудаказ гьализ жезвач. Хаталувал пайда хъайи дуьшуьшрани телефондал машгъул водител патал нетижа хъсанди хкатзава.

Эхиримжи вахтаралди телефондай рахун къадагъа авун анжах гьиле маса затI аваз хъуникди, водителдиз са гьиливди машин (иллаки кьекъуьнрал) гьалун четин хъунихъ галаз алакьалу ийизвай. Алай вахтунда эксперттин фикир сад хъанва: водителар патал рекъиз фикир тагунихъ, яни телефондай рахадайла, фикирар масана хъунихъ, тIимил хаталувал авач.

Агъед Агъаеван - 100 йис

А.ОМАРОВ

1

Агъед Гъажимурадович АГЪАЕВ - философ, писатель, литературовед, публицист, педагог, илимдин ва образованидин тешкилатчи, общественно-политический деятель. Адан гзаф терефрин яратмишунриз цуд йисара чи республикада ва адалай къецени дикъетдивди фикир гуз хъанай. Адан твар мецел жедай, адакай кхьидай, адахъ галаз гуьжетдай, тарифардайвал, ам критикани ийидай. Ада вичел гъейранарни авуна, уьмуьрда халисан машгурвилини дад акурди хъиз, адаз вичин идеярин гъавурда акъун тавунин, оппонентрин такланвилини туькьуввални чир хъана. Анжах садрани адан жуьрэтлу яратмишдай руьгь ва датлана уях акъул зайиф хъанач.

Агъед Агъаевакай фикирдайла, риклел куьгъне Дагъустандин зурба бажарагъдин камалэгълиар къведа: гъеле XVII асирдин къвед лагъай паюна вичелди исламдин илимдал «чан хтай» девир башламыш хъайи Кудутви Мегъамадалай эгечна, а яргъи девир XX асирдин эвелра лайихлудаказ акъалтарай Алкъвадар Гъасаналай кхечна. Якъин Агъед Агъаев алакьунрин къуватдалди, дерин чирвилералди, жуьреба-жуьре хилерин къвалахдалди гъабурун дережадин камалэгълирикай тир, анжах маса девирдин, акъулдин маса гьерекатрин ва маса диндин. Адан чапдай

Агъед Агъаеван 1953-йисуз акъатай «Умуд» повестда дагъвийринни урус халкъдин дуствилини тема къарагъарнава. Адан гьерекатар даявдилай гуьгъуьнин йисара дагъдин хуьре киле физва. Эсердикай Р.Гъайдарован рецензияда лагъанва: «А.Агъаев дуьз рекъе ава. И рехъ, къве риклин тахъана, мягъкем камаралди давама-

ва урус чалал гуьгъуьнин йисуз акъатай «Свет мудрости» иллаки кьетленбур хъиз къалуриз жеда.

1958-йисуз А.Агъаевани «Етим Эмин. Уьмуьрдикай ва яратмишунрикай суьгъбет» таб акъатна. Ада гъазурай Етим Эминан къватлалар урус чалал Москвада 1959-йисуз, лезги чалалани Махачкъалада 1960-йи-

Агъаевакай философрин арада рахана. Им уьлкведа «халкъ» (народность) лугъудай категория илимдин бинедаллаз къил-къилел алаз ахтармишнавай сад лагъай къвалах хъанай. Монография халкъ тарихдин гъар са девирда вилик финин месэлайриз килигнавай къайдадалди и жуьредин маса къвалахрилай тафаватлу тир. Философрикай сада, Т.Бурмистрова, вичин рецензияда къейд авурвал, А.Агъаеван къвалах «темадин цийивилелди, яратмишунин анализдин деринвилелдини кьетленвилелди, идан нетижайрин вилегъвилелди тафаватлу жезвай». Монографияди вичел лап рикливай уьлкведин философрин фикирар желбнай. Илимрин Академиядин Дагъустандин филиалда адаз бахшнавай махсус мярекат тухванай, адакай ихтилатар вирисоюздин са жерге конференциярал ва симпозиумрал киле фенай, ада дискуссияр арадал гъанай.

Риклел хкин: им чи уьлкведин жемиятдин тарихда цийи советрин халкъ арадал атуьнин месэлайриз екедаказ фикир гузвай, ахтармишуна тухузвай девир тир. А месэлайрни хцидаказ анжах са Кеферпатан Кавказда акъвазнавачир. А месэлайр хци туширбуруз мус элкъведатла садавайни лугъуз жедач. Агъед Агъаевани абурал вири вичин уьмуьрда къвалах давамарнай. И рекъай адахъ вичин фикирар авай. Абур масабурун килериз цун патал ада цудралди макъалаяр кхъанай, дискуссияра иштирак ийиз, илимдин ва партийный совещаний-

Алим, писатель, литературовед...

акъатнавай къвалахрин къадар 300 печатдин листинилай виниз я. Санлай къачурла, абурун тираж 15 миллион экземплярдив агакъзава. Адан эсерар къецепатан уьлквейрани акъатна, килди къачуртла, ГДР-да, Югославияда, Польшада, Болгарияда, Чехословакияда, Венгрияда, Румынияда. А.Агъаев вични гзаф сеферра, теклифар атана, философиядай (халкъарин теориядай) лекцияр келлиз, Европада уьлквейриз фенай.

2

Агъед Агъаев 1924-йисан 22-мартди Ахцегъа виридан патай гуьрмет авай багъманчи-селекционер Гъажимурадан хизанда дидедиз хъана. Шоколадин йисарилай эгечна, гада таяр-туьшерин арада вичин алакьунралди ва жуьреба-жуьре итижралди тафаватлу тир: ада лап хъсандиз келзавай, шиарар кхъиз, райондин газетдиз ракъурзавай, шоколада къалуьрзавай театрдин сегънейра иштиракзавай.

Ватандин Чехи даяе башламыш хъайила, анжах 17 йисай акъатнавай жаван гуьгъуьлудаказ армиядиз фена. Авиациядин училищеда келай адакай летчик-истребитель хъана. Даяе куьтягъ хъайилани, ам, цийи авиатехника ахтармишдайди яз, армияда амуькна, анжах 1948-йисуз къвализ хтана.

Комсомолдин Ахцегъ райкомдин секретарь хъайи Агъед Агъаев райондин ва республикадин газетра макъалаярни очеркар чап авунив эгечна. Тежрибаяр тухузвай багъманчидин хчин сифтегъан эсер, фикир желбдай кар я, «Социализмдин пайдах» газетдиз 1949-йисуз акъатай «Емишрин багъ» очерк хъанай. Яратмишунин къвалахди пешекардин чирвилер истемешзавай: гъа йисуз Агъед Агъаев Саратовдиз партийный шоколадин къве йисан журналистикадин курсариз фена. Келдайла, школьникрин зегъметдикай кхъей «Шеф» гъикаядай («Жегъил сталинчи») газетдиз 1950-йисуз акъатнай) адаз Саратовдин областдин жегъил писателрин литературадин премия ганай. Курсар акъалтарайдалай къулухъ ада Москвада КПСС-дин ЦК-дин Высший партийный шоколадин журналистикадин факультетдани кел хъуьна.

руник келдайбуру умуд кутун ада, шаксуз, къазанмишнава». Рецензентди А.Агъаеван повестдиз А.Фатагъован прозадилай гуьгъуьнлиз чи литературада арадал атанвай цийивиллиз хъиз кьимет ганва.

Къуллугъдин рекъайни вичин алакьунар къалуьрзавай Агъед Агъаев къвердавай виниз кхаж жезвай. 1955-йисуз адакай партиядин Дагъустандин обкомдин пропагандадин агитациядин отделдин заведующийдин заместитель хъана. И къуллугъдал ам Дагъустандин государстводин университетдиз атай 1963-йисалди аламуькна. Жавабдар везифаяр тамамарзавай адаз яратмишунин къвалахдал машгъл жедай вахтни жагъизвай. И йисара ада чи литературада чапдиз акъатай сад лагъай «Лезгрия» романдални къвалахиз эгечна. Романдай килер «Дуствал» ва «Дагъустан» журналриз лезги ва урус чалалар акъатна, абур («Ашукъ», «Фекъидин гвен», «Къубудиз яд къезва») келдайбурун риклел гилалди кылдин эсерар хъиз аламуькна. Романдин и килера XIX асирдин эхиррин ва XX асирдин эвелрин халкъдин уьмуьрдин, хуьруьн агъалияр къурабавилиз финин, къвердавай кьизгъин жезвай революциядин гьерекатрин шикилар ганва. Писателди пуд ктабдикай ибарат роман-эпопея фикирда кунвайди тир, амма сифтегъан къве ктаб, и кардиз вичин себбар хъана, куьтягъ тавуна амуькна, пуд лагъай ктабдиз, «Лезгрия» твар алаз, 1961-йисуз дуьнья акуна. Романдин гьерекатар 50-йисарин къвед лагъай паюна киле физва, амма риклел хкунин къайдада ана 30-40-йисарикайни раханва.

И йисара критик ва литературовед Агъед Агъаевни арадал атана. 1955-йисуз лезги чалал Алибег Фатагъовакай ва Стлал Сулейманакай адан монографияр акъатна. Гуьгъуьнин йисара давамарай ахтармишунин къвалахдин нетиж хъиз, 1963-йисуз Стлал Сулейманакай алаваяр ва цийивилер кухтунвай монография урус чалалдини акъат хъуьна. А.Агъаев шайрдин цийи къватлалар туькьуьрунални машгъл тир. Хайи ва урус чалалар 1958-1995-йисара акъатай Стлал Сулейманан саки вири къватлалар ада гъазурайбур я. Абурукай лезги чалал 1994-йисуз акъатай «Эсерар»

суз акъатна. Адан 1959-йисуз дуьнья акур «Лезгийрин литература» ктабдикайни лугъун тавуна жедач. Милли литературадин алатай девиррин ва кьенин йикъан са бязи месэлайр къарагъарнавай макъалайрикай ибарат и къватлал и жуьрединбурукай яргал йисара чаз авай гъа сад яз амуькнай. Ктабда гъатнавай макъалайрикай сада, килди къачуртла, алимди сифте яз Куьчхуьр Саидакай къил-къилел алай суьгъбет авуна.

Гъа ик, куьруьдаказ лагъайтани, а йисара А.Агъаева критикди ва литературоведди хъиз тамамарай къвалах гихътин чехиди ва чи литературада сифте яз тамамарнавайди ятла аквазва. Идалайни гъейри, ада Дагъустандин классикар тир О.Батыраякай, Кахаб-Росодай тир Магъмудакай, Гь.Цадаасадикай, Р.Гъамзатовакай чпин метлебувал кьенин юкъузни квахъ тавунвай макъалаяр кхъанай. Ада урус литературадин векилрикайни - Лермонтовакай, Горькийдикай, Маяковскийдикай - вичин гаф лагъана. А.Агъаевани А.Назаревича туькьуьрай программадай, ада гъазурна, 1972-йисуз акъатай «Дагъустандин литература» ктабдай кьенин йикъалди Дагъустандин школайра аялри чирвилер къачузва.

Литературоведди ва критики хъиз тухвай къвалахдин нетиж яз, А.Агъаева 1963-йисуз Азербайжандин государстводин университетда филологиядин илимрин кандидатвилини диссертация хвена. Университетдин алимрин советдин членар адан диссертация илимрин докторвилдин дережада авайди хъанва лугъудай фикирдал атанай.

3

Вичин халкъдин уьмуьрдикай хайи чалал художественный эсерар кхъизвай, милли литература чпе халкъдин руьгъ гъатнавай адан чехи векилрин, чешнелу эсерар критикди ва литературоведди хъиз чирзавай А.Агъаев къез-къез халкъ ва адан милливал философиядин къайдайра ахтармишдай, тек халкъдин чка амайбурун арада тайнардай, адан кьетенвилер веревирд ийидай рекъел элячна. 1965-йисуз Махачкъалада адан «К вопросу о теории народности» монография акъатайла,

рал лагъанай. Халкъар вилик финин месэлайрай тухвай ахтармишунин нетиж яз, ада 1966-йисуз Еревандин государстводин университетда философиядин илимрин докторвилдин диссертация хвена. И диссертациядин гъакъиндай, ам хуьдайла, веревирдерин шагъид хъайи А.Назаревича кхъанай: «А.Агъаеван диссертацияда эцигнавай суалар гъвечи халкъар вилик финин теориядин ва практикадин важиблу месэлайрай тир. Диссертантди къватл хъанвай алмирин илимдиз цийивал гъуьнин ва къвалахда гъакъисагъвилдин, яратмишунин анализдин чешне къалуьрунай. Адаз фикирра вилегъвал, вич тухудай къайдада жуьрэтлувал хас тир».

Гуьгъуьнин йисарани А.Агъаева халкъарин теориядин месэлайрал къвалах давамарна, абурал талукъ хейлин макъалаяр чапна, ктабар акъудна. Са бязибурун тварар къан: «Нация, ее сущность и самосознание» (1967-йис), «Судьбы народностей» (1978), «Нация и государство» (1985), «Теория наций в тисках схоластического догматизма» (1990), «Нациология: проблемы конституирования» (1991). И къвалахра, делилрин чехи материалдал асаслу яз, инсанрикай са халкъ ийизвай лишанрин, халкъдин социально-классовой къурулушдин, милли культурадин, милли культураяр вилик финин ва чеб чпиз муьква хъуьнин месэлайрин дерин анализ тухванва. «Нациология» твар алаз цийи илим арадал къезвай. Алимди садра куьрелди гъавурда турвал, ам «милли уьмуьрдин ва халкъдин милли къвалахдин тлебиат, метлеб, кьиметлувал ва нетижаяр ачухарзавай философиядин илимдин са хел хъун герек я. Халкъни чаз инсаниятдин са гихътин ятлани пай хъиз аквазва, адакни азадвилдин, вичин къисмет вичи гъялиз клан хъуьнин ва кылдин тарихдин яратмишунин гъисс жеда». Гъа ик, халкъарин теориядай ахтармишунин къвалах тухузвай А.Агъаев илимдин цийи дисциплина арадал гъидай дережадиз кхаж хъана. Халкъарин, милли алакьуйрин теориядай къвалах ада 1992-йисуз «Нациология: философия национальной экзистенции» монография акъудналди акъалтарна.

(Къатла ама)

Стлал Сулейманан - 155 йис

Вичикай баркаллувилин
манияр туькьурдайди

Чехи шаирдикай мад са чи чехи камалзгылиди, Агьед АГЪАЕ-ВА, садра лагьанай: «Стлал Сулейман Советрин Союздин гьар са пипле машгьур тир. Ам гьа са тегьерда лезгидиз ва гуржидиз, якутдиз ва белорусдиз, московзгылидиз ва Балтикадин матросдиз багьа тир. И кардин сеbeb ашкаради я: Сулейманан шиирри абурун вирибурун руьгьдин истемешунар рази ийизвай...»

Стлал Сулейман, А.Безыменскийди хиве кьурвал, «чпикай баркаллувилин манияр туькьурна кландай ва туькьурдай шаиррикай сад я». Писатель гьахь хьана. Шаирдикай Джамбул Джабаева, Янка Купалади, Демьян Бедныйди, Михаил Исаковскийди, Гьамзат Цадасади, Хуьруьг Тагьира ва гзаф маса шаирри баркаллувилин члалар туькьурна. Абуьр келайла, Ватандал рикл алай гьар са инсандик дамахдин гьисс акатзава».

Цийи девирдани Стлал Сулейман, чи халкьдин дамах яз, вичикай манияр туькьурзавайди яз амукьна. Адакай датлана цийи-цийи эсерар арадал кьезева. Сагь асирдин кьене чпик вири дуьньядиз машгьур ксарни акатзавай хейлин авторри адаз бахшнавай эсерар санал кватнайтла, чи келзавайбуьр патал ам гьихьтин кьиметлу савкьатдиз элкьведайтла, фикирдиз гьиз жеда. И кар аннамишна, Дагьустандин халкьдин шаир Майрудин БАБАХАНОВА «Сулейманаз бахшнава» кватлал гьазурнава. Шаирди кьейдзавайвал, адак улкьедин эдебиятдин дестекрин эсеррихь галаз санал гьевескаррин шиирарни акатнава. Гьавилай ам Стлал Сулейманан машгьурвал, ам халкьариз истеклувал кьалурзавай гуьзгьуь хьиз кьабулиз жеда. «Цийи Кавказ» дестедин программадик кваз гьазурнавай и чехи таб акьудиз Стлал Сулейманан райондин администрацияди кумек гана. Келзавайбуьрун фикирдиз чна «Сулейманаз бахшнава» табдай кьве шиир теклифзава. Лезги члалаз абуьр Майрудин Бабаханова элкьурна.

Расул ГЪАМЗАТОВ

Абумуслим ЖАФАРОВ

Гьамзат
Щадасадинни
Стлал Сулейманан
ихтилат

Акьвазда кван стундал,
Хьайила галат,
Садра чилел эвична
Буьруьнджин Гьамзат.

Ва явашдиз фена ам
Галайнихьди гьуьл,
Сулейманал буьруьнджин
Члугваз кланз са кьил.

- Саламалейк, Сулейман!
Акьвазни кламач:
Дегиш хьанва Дагьустан,
Вилик хьиз амач.

Са геренда эвич кван
Кьванцелай кьайи,
Риклел хкин кьведани
Девирар фейи.

Сулеймана, хуьрена,
Жавабна милиз:
- Гьамзат, дуст кас,
им ким туш,
Суьгьбетар ийиз.

Чна стун азаддиз
Тун жеда багьна -
Кьведа гилан «кирамар»,
Кьаз кланз чи чка.

Дуст кас, инал герек туш
Вегьинар кьур-кьез,
Ахлад тадиз чкадал,
Ахпа жеда геж.

Гьамзат, сагьрай лагьана,
Хьфена бирдан.
Яргьай стун акьвазвай
Са раг хьиз кьакьан.

Мукьув фена - агьунач
Вилерихь вичин:
Хкаж жез кланз стундал
Сад хьанвай кьавчин.

(Авар члалай)

Гуьмбетдин вилик

Акьваза заз
галаз-галаз
им шумуд йисуз,
Памятникдив Сулейманаз
Георгинар - яру цуьквер,
Хкахь тийиз, куз,
Лугьуз тахьай гафар хьиз,
Рекьин тийир садрани
Шиирравай цларар хьиз...

Гуьмбет туш зи вилик квайди
Шииратдин заргардиз,
Поззия я чилин,
Дуьнмиш хьанвай мрамардиз,
Виче хвенвай
Риклер, гафар
Ва цуьквер кьалин...

Акьвазнава
Каспий гьуьлуьн кьаршида
Са лакьа итим,
Шииррин шагь,
Шагьварри гьуьлуьн
авунвай лигим.

Каспийдин лепейри
Югь-йифди адаз,
Кьез, кьвачер гатаз,
Ийизва туьмер,
Лугьузва манияр -
кутазва демер.

Амма ам вич секин я,
Сеbeb лугьун четин я.
Агьазвачтла, белки,
гьуьлуьн укьлуь цихь?

Шииратдин цавара,
Я тахьайтла, кьекьезвачтла
Са цийи царцихь,
Кьван хьиз гьалчдай алчакхрал,
Кьхьиз жедай
Винтовкайрин кьундахрални
Ислягьвилдин пайдахрал.
Лачинрин лачин,
Ам ярж хьана баркаллу
девиьрдин вичин.

... Каспий гьуьлел лепейрин синер
Гагь хкаж жез, гагь жезва агьуз.
Сулейманан гуьмбетдин клане
Цлай куькьвенва, георгинар куз...

(Табасаран члалай)

Газет келзавайбуьрун дафтаррай

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ

Дяе я, сад ийиз чилив,
Вуч жунувал кьиле ава?
Эменни сир - чантадин сив
Гьиблисдин гьиле ава?
* * *

Адалатни адават
Чеб чпел я аламат.
Сикл аквадач - гьавалат,
Тлуб туькьурмир футфа гвай.
* * *

Лугьузвайди чаз сад я,
Акьвазвайди масад я.
Чапхун - чара макьсад я,
Вуч аферин хуьй има?
* * *

Рамазан ДАДАШЕВ

Уьмуьр

Вучиз уьмуьр катзава чи виликай,
Хабар такьаз назик хьанвай
рикликай?

Жемир хиял: нефес члугван
чиликай,
Памбаг хьтин хуьтуьл члуран
месикай!

Кланзама чаз аял вахтар
кьугьвадай,
Дустаривни лугьуз-хуьрез
рахадай.

Кьубуйра, вирера эхьез,
кьацлудай,
Пагь, кьез акунач: чал вири
хуьредай.

Фидан мегер риклелай клелай
йисар,
Чи милли члал, клел-кхьин чирай
тарсар?

Гьам гишила, гьам мекьила
хьай(и) вахтар,
Са куьникайни хабар тахьай
йикьар.

Кьвел-клараб, жегьил беден
лигимариз,
Аскервилдин жергейриз феийи йисар.

Югь-йиф талгьуз, укьлуь-цуру
дадмишиз,
Хайи ватан, багьри ватан хвейи
кьар.

Гьикьван хьсан затл я уьмуьр
чидайдаз,
Хийир-дуьа гуьгьуьнаваз
фидайдаз.

Эдеб-намус, кьежей мез хуьдайда,
Худад патай сувабарни кьачурдаз.
Катзава уьмуьр, галкин тийиз
ерли,

Физвай яд хьиз, дили, гьамга
хьтин вили.
Хабар такьаз назик хьанвай
рикликай,

Вучиз уьмуьр катзава чи виликай?
Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Лугьуз тежез

И дуьньядин залан тир пар
гьахьвал хьанва зи,
Авайд лугьуз, гьар са касдиз
ачухна за чин.

Члур крар чуьнуьхдайдаз,
гьам хьана риклин,
И дуьньядал, гьахьвал такьаз,
уьмуьр фена зи.

И дуьньядин тепедихьди ялзава
за пар,
Гьахьсузвилер аквадай кьван
рикл жезва зи тлар.

Йифди-югьди, акьваз тийиз,
физ вилин накьвар,
И дуьньядал бахтсуз кас яз
куьз халкьнай на зун?

Шумудан дерт, шумудан гьам
гьатна зи чанда,
Зун первана хьанва, халкьар,
гьахьсуз дуьньяда.

Ачухдаказ рахазва зун халкьдин
арада,
Михьи риклел акьалтна муьрхь,
ргазва кье зун.

Гьикьван ама кье зи рикле
лугьудай гафар,
Бес хуьй лугьуз эверзава, хьанва
ви яшар...

Зун хьфизва и дуьньядлай,
рикни хьана тлар,

Ирс

Шуайи ва Сипейри

А.ОМАРОВ

Сифте яз абурукай, XIX асирдин чи кьве бажарагьлу шаирдикай, са 50 йис идалай вилик Бакуда яшамаш жезвай, куьгьне лезги литературадай ахтармишунар тухузвай Мавлуд Ярагьмедова «Дуствал» альманахда куьруьдаказ кьеней. Алимди Дербентдин ва Бакудин архиврай жагьай чешмейрай тайинарайвал, стхайр тир Мирзе-Керим (псевдоним Шуайи) 1820-йисуз ва Мирзе-Жабраил (Сипейри) 1824-йисуз гилан Кьурагь райондин Штулрин хуьре Исрафилан хизанда дидедиз хьанай. Абуьру чпин хуьре, ахпа Вини Ярагьрин машгьур медресада чирвилер кьачунай. А девирдин виниз савад авай ксариз гзаф вахтара хас тирвал, стхайриз араб, фарс ва туьрк члалар чидай. М.Ярагьмедован гьечли макьаладилай кьулухь яргьал йисара стхайрикай-шаиррикай маса малуматар акьат хуьуначир - та 15 йис вилик «Дербентдин энциклопедияда» гьатай макьаладал кьведальди. Абурукай вуч чир жезва чаз и энциклопедиядай?

Жегьил Мирзе-Керима вичин акьулдалди ва савадлувилелди урус администрациядин кьиле авай полковник Султан-Агьмед-бегдин фикир желбна. Ада 1840-йисуз жегьил вичин секретарвиле кьвалахал кьабулна. Полковникдихь галаз Мирзе-Керим Дагьустандин дяведин гьерекатар физвай районризни акьатна. Кьатлуз жезвайвал, секретарь инсанрихь галаз кьиле фидайбурукай тир, ада вичевай алакьунарни кьалурнай: Султан-Агьмед-бега адаз хьсан кьуллугьдай чин ва медаль гуьнни гьакьиндай кьайгьударвал авунай.

Отставкадиз экьечлай полковник ва адан секретарь, яшамаш жез, Дербентда амукьна. Ина 1860-йисуз гьавурда акьан тийидай гьалара Султан-Агьмед-бега вичи вич яна кьена, адан виликан секретарни, и шулуьгдик кьил кутунвайдай кьуна, Сибирдиз суьргьунна. Мирзе-Керима са шумудра кьей арзай-

риз суддин вини инстанцияра килигна, эхирни, тахир квачирди ашкара хьана, азад хуьвур ам Дербентдиз хтана. Сибирда акьудай тлурьукьум вахтни ада хийирлудаказ ишлемишна: урус члал чирна. Дербентда Мирзе-Керим, вирида гьурмет ийизвай кас, са магьалдин кавхавиле хьана.

Мирзе-Керим Шуайи хейлин шиирринни поэмайрин, диндин темайриз кьенвай кьасыдайрин автор я. Адан эсеррин кватлал, «Диван», 1880-йисуз Тебризда чапнай. Амма шаирдин яратмишунрин чехи пай гьили кьей чешмейра амукьна. Мирзе-Кериман твар-ван анжах шаирдин хьиз акьатнач. Машгьур М.Казем-бега кьейд авурвал, «Дербент-намедал» кьвалахдайла (1851-йисуз), адаз чехи кумек «Дербентдай тир куьгьне дуст Мирзе-Керима» ганай. А.Е.Козубскийди вичин «Дербент шегьердин тарихда» (1906-йис) кьейвал, Мирзе-Керим Шуайи чкадин алим ва Казандин университетдин «корреспондент» хьизни чидай. Ам 1894-йисуз кьена, Дербентдин кьиле сурара кучукнава. Шегьердин са куьчедал адан твар ала.

Мирзе-Жабраила, стхайрикай гьечлида, Дербентдин уездный училищеда туьрк члалан тарсар ганай. 1877-йисуз пачагьдин администрацияди адаз пенсияни тайинарна. Адан кьелемдикайни гзаф кьадаг гьар жуьре жанрайрин эсерар хкатна. Мирзе-Жабраил Сипейридин чехи бажарагьдикай чал агьакьнавай адан «Зарафат», «Марена» ва маса шиирри, «Авар кьазиндин кьилел атайдакай» поэмади шагьидвалзава.

Мирзе-Жабраилани тарихдиз итиж ийизвай. Ада кьей «Дербент-намедал» алавайра» (1891-йис) пуд виш йисан кьене, саки XIX асирдал кьведальди, Дербентдихь галаз алакьалу политикадин ва жемиьтдин вакьайрикай лагьанва. Сипейриди кьей гзаф затлар Бакудин куьгьне кьхинрин институтда ва кьилдин ксарин коллекцияра хуьзва. Ам 1902-йисуз кьена, Дербентдин кьиле сурара кучукнава.

Чи ватанэгълияр - гъар сана Кар алай карханадин регъбер

К.ФЕРЗАЛИЕВ

Гъакъсагъвал, намуслувал, къвалах-диз вафалувал, чирвилер ва алакьунар мадни артухариз клан хъунин ашкъилу-вал - ибур гъар са пешекардиз къуллугъ-дин рекъяй виниз хкаж жедай мумкинвал гузвай ерияр я. Вичин ери-бине Докъуз-пара райондин Къалажухрин хуьряй тир **Физули СЕЙФЕДОВАН** агалкъунрикай хабар хъайила, и гъакъикъат мад сефер-да зи бейнида тестикъ хъхъана.

Физули Велевич Сейфедов алай вахтунда Екатеринбургдинни Волгоград-дин сад авунвай «144 бронетанковый ре-монтный завод» АО-дин генеральный ди-

ректор я. Карханадиз куьрелди «144 ла-гъай БТРЗ» лугъузва.

Ам 1964-йисуз Табасаран районда дидедиз хъана. А чавуз Физулидин буба химиядин тарсар гун патал и райондин са мектебдиз ракъурнавай. Пуд йисуз и районда муаллимвал авурдалай къулухъ Вели вичин хизанни галаз Азербайжан-дин Хачмаз райондин Мукьтадир посе-локдиз куьч хъана. Ина 1981-йисуз Фи-зулиди урус мектеб куьтягъна. Гуьгъуьн-лай Волгограддиз фена ва инженер-механиквилдин пешедай анин политехни-ческий институтдик экечна.

Къилин образование къачур жегъил-ди зегъметдин рехъ Волгограддин гим-ияр арадал гъидай заводда устларвилелай башламишна. Алакьунри ам са тимил чавалай директордин заместителвилдин къуллугъдал хкажна. Гуьгъуьнлай ам Кургандин машиностроительный завод-дин директорвиле рекъе туна. Са шумуд йисуз къвалахна, тежриба къватна, мад Волгограддиз хтана. Ина ада «Вол-гоградская машиностроительная компа-ния ВгТЗ» (вилекан Волгограддин трак-торрин завод) ООО-дин директорвиле къвалахна. СССР чкъайдалай къулухъ и завод лап татугай гъалдиз атанвай. Чи ватанэгълидин алахъунар себеп яз, и ва-жиблу ва чехи карханадивай къвед ла-гъай сеферда нефес къачуз хъхъана.

Чехи идарадиз регъбервал гузвай Ф.Сейфедовахъ санал къвалахзавай юл-дашрин арада еке гъурмет ава. Ам къве веледдин буба ва са хтуддин чехи буба я. Бахтлу хъурай вири!

Гафарин алемдай

Халкъдин мецин эсеррай

Эдебиятдин эсеррилай гъейри, халкъ-дин чалан девлет къалурзавай чеш-мейрикай сад фольклор я. Яратмишза-вай къелемчийрини (асул гъисабдай ша-ирри) гзаф дуьшуьшра халкъдин мецин эсерриз хас гуьрчег чалакай менфят къа-чузва.

Куьгъне заманайрилай чав агакъна-вай халкъдин мецин эсеррихъ авай мад са къетленвал ам я хъи, абурай чавай алай аямда саки малум тушир, инсанри рахунра гегъеншдиз ишлемиш тийизмай гафар къватлиз хъжеда.

Мисал яз ихътин гафар гъиз жеда: **ан-бер, анж, байтул, бафта, дулах, кел, чадура...**

Баянар гудалди вилик инал къейд-навай гафар квай предложенияр гъиз канзава.

Анбер. «Ибуру са клама регъуьн хандаклар зегъуьнна, анберар, члутхварар туйкьурна, цлар чулуена, рак-даклар дуьзмишдайла, са маса хуьруьнви, ата-на, и регъуьн виликай тлуз физ хъана».

Анж. «Тажуб хъайи асланди анжариз: «Гъинва и пачагъдин крчар?»

Байтул. «Турезар байтул хъайи... Я иеси ясардин!»

Бафта. «Чаз Къурагъай гъайи баф-та, Перизада, Перизада».

Дулах. «Шалам, дулах къвачик кумай Лежбер вай, гъа, вай!»

Кел. «Са зурба кел атана».

Чадура. «Бес, флан чкадал атанва къушунар, чадурарни яна, акъвазнава».

Алим А.Гуьлмегъамедован пуд том-дикай ибарат гафарганда «анбер» гафу-нин къвед лагъай мана ик! ачухарнава: *вацун, къубудин яд са тайин чкадихъ фин паталди расдай цал.* Фольклордин эсердани «анбер» гъа и манада ишле-мишнава. «Анж» гзаф недайдаз, нефс къатидаз лугъуда. «Байтул» гаф алим ва писатель Къурбан Акимован гафарганда гъатнава: *байтул - бесхозный.* «Бафта» гъяркъуь къайтан, лент я; ам парталрал, бармакрал цвада. «Дулах» къвачел алчук-дай пекиниз лугъуда; вилик вахтара, сиф-тедай къвачериз дулахар яна, ахпа ша-ламалар алукъдай. «Кел» жегъил, эркек га-мишдиз лугъуда. «Чадура» «алачух» га-фуни синоним я.

МВД-дин хроникадай

Мефедрон жагъана

Махачкъаладин Хушет поселоқда Махачкъаладин ППСП-дин полкунин по-лицейскийри къайда хуьнин гъалар ах-тармишай, къаравулвал авур вахтунда 38 йисан яшда авай шегъерэгъли (ди-шегъли) къуна.

РД-дин МВД-дин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, ахтармишай вахтун-да адав гъаз хъайи куьлуь 7 багълама дуьзддал акъатна. Санлай къачурла, абу-

рук 63,88 граммдин заланвал авай мефе-дрон квай.

Полициядин отделда шак фенвай-да ихтилат авурвал, наркотикар ада ин-тернетдин куьмеқдалди маса къачуна ва адаз абуру маса хгунин къаст авай.

Тахсиркарвилдин лишанриз килигна, РФ-дин УК-дин 30-статьядин 3-паюнай - 228.1-статьядин 4-паюнай уголовный де-ло къарагъарнава.

Спорт

Яран сувариз бахшна

СПОРТДИН МИЛЛИ ЖУЬРЕЯР

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

21-мартдиз Къурагъ райондин, къил-ди къачуртла, Къурагъ, Шимихуьр, Къе-пир, Къуьчхуьр хуьрерин жегъилри, Яран сувариз бахшна, къиле тухвай акъажунра чпин къуватар ахтармиш-на. Идакай чаз «Къурагъ район» МР-дин администрациядин пресс-къул-лугъди хабар гана.

Гъар йисуз тешкилун хъсан адетдиз элкьвенвай, милли адетар хуьнихъ эл-

къурнавай и серенжемда иштиракай-буруз спортдин милли жуьрейрай - арм-рестлингдай, залан шей гъаз чукурунай, пут гадарунай, 2000 метрдиз чукурунай, турникдал чене акъудунай ва командай-рин арада цил ялунай - чпин алакьунар къалурдай мумкинвал авай.

Къизгиндаказ къиле феи акъажун-рин нетижада агъадихъ галай ксари гъа-либвал къазанмишна:

Мурад Хайирбегов (Къурагъ, армрест-линг), Мансур Къурбанисмаилов (Ашар, турникдал чене акъудунай), Ис-лам Бабаев (Къурагъ, залан шей гъаз чукурунай), Мегъамедрасул Мегъамедзаминов (Ашар, пут га-дарунай), Абдурагъман Рама-занов (Ашар, 2000 метрдиз чукуру-най). Цил ялунай ДЮСШ-дин команда гъалиб хъана. Коман-дайрин арада - Ашарин хуьруьн.

Райадминистрациядин ФС-дин ва ДМ-дин отделдин на-чальник Р.Рамазанова ва ДЮСШ-дин директор Р.Бабаева гъалибчийрив шабагъар вахкана, Яран сувар тебрикна.

3-чка къуна

ФЕСТИВАЛЬ

22-мартдиз «Альтаир» центрада къиле феи Вирироссиядин аялринни жаван-рин «Ворошиловский стрелок» фести-валдин республикадин дережадин акъа-жунра 14 командади иштиракна. Ана До-къузпара райондин хкъанавай команда-ди (регъбер - Усугъчай хуьруьн юкъван школадин ОБЖ-дин ва НВП-дин муал-лим Сарухан Саруханов) 3-чка къуна.

Фестиваль итижлуда-каз къиле фена. Ам аял-рин риклел яргъалди ала-мукъдайдал шак алач. Медениятдин паюниз талукъ программадин сергъятра аваз, абуру патал ТОКС-дин музейдиз ва «Кванториум» техно-паркуниз экскурсия теш-килнавай.

Къвенкъечи чкаяр къур командайриз талукъ дережайрин кубокар гана.

Юбилейдиз талукъ яз

ВОЛЕЙБОЛ

И ийкъара Стлал Сулейманан районда, СВО-дин игит А.Бабаеван тварунихъ галай 1-нумрадин ДЮСШ-да, школай-ра келзавай рушарин командайрин арада райондин къвенкъевичвал патал волейболдай акъажунар къиле фена.

Райадминистрациядин пресс-къул-лугъди хабар гузвайвал, Крым Россиядик ахкатна 10 йис тамам хъуниз бахшнавай шад мярекатда райондин къилин заместител Заур Къагъриманова, спортдин, туризмдин ва жегъилрин крарин рекъяй

комитетдин директор Чингиз Абдулмежи-дова иштиракна. Абуру волейболди не-инки сагълам уьмуьр кечирмишиз, гъаки сад хъун, сада-садаз куьмек гун, са му-раддихъ элкьурнавай кар къилиз акъу-дун хътин ерияр тербияламишуниз куь-мекзавайди къейдна.

Къизгиндаказ къиле феи къугъун-рин нетижада Кыасумхуьруьн 2-нумра-дин юкъван школадин команда 1-чкадиз лайихлу хъана. Курхуьруьн ва Алкъвад-рин СОШ-рин командайри 2 ва 3-чкаяр къуна.

Гъалибчи командайриз кубокар, ме-далар ва грамотаяр гана.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: ЖУМЬЯ, 5-апрель. Includes sub-sections like РГВК and ПЕРВЫЙ.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: ПЕРВЫЙ. Includes sub-sections like РОССИЯ 1 and НТВ.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: РОССИЯ 1. Includes sub-sections like НТВ and ДОМАШНИЙ.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: НТВ. Includes sub-sections like ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, and ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: ЖУМЬЯ, 6-апрель. Includes sub-sections like РГВК and ПЕРВЫЙ.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: ПЕРВЫЙ. Includes sub-sections like РОССИЯ 1 and НТВ.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: РОССИЯ 1. Includes sub-sections like НТВ and ДОМАШНИЙ.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: НТВ. Includes sub-sections like ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, and ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: ЖУМЬЯ, 7-апрель. Includes sub-sections like РГВК and ПЕРВЫЙ.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: ПЕРВЫЙ. Includes sub-sections like РОССИЯ 1 and НТВ.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: РОССИЯ 1. Includes sub-sections like НТВ and ДОМАШНИЙ.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: НТВ. Includes sub-sections like ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, and ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: КУЛЬТУРА 1-7-апрелдалди. Includes sub-sections like ИСЛЕН, САЛАСА, АРБЕ, ХЕМИС, ЖУМЬЯ, КИШ, ГЪЯД, РАДИО.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: АРБЕ. Includes sub-sections like ХЕМИС, ЖУМЬЯ, КИШ, ГЪЯД, РАДИО.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: ЖУМЬЯ. Includes sub-sections like КИШ, ГЪЯД, РАДИО.

Table with 2 columns: Time slots and Program titles. Section: КИШ. Includes sub-sections like ГЪЯД, РАДИО.

Программа газурайди - Насима ВЕЛИБЕГОВА

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин агентство
367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 «а» РД-дин «Дагъустан» «Этномедиахолдинг» ГБУ-дин регъбер
А.Г. ЮСУПОВ
Тел.: 66-00-25

КЪИЛИН РЕДАКТОР
М.И. ИБРАГЪИМОВ
Тел.: (872-2) 66-00-60

E-mail: Lezgigazet@etnomediadag.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К.Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЪ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЪИМОВ

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА

КУЛЬТУРАДИН ВА ЛИТЕРАТУРАДИН
М.Т. АЛИМОВ

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р.С. РАМАЛДАНОВА

КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ДИЗАЙНЕР
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Р. РАМАЛДАНОВА

Газет йиса 48 сеферда акъатзава.

Газет алакьадин, информациядин технологиядин ва массовый коммуникациядин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управленидин 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна. Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420. Макъалаяр редакцияди туькуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкьвена вахъувач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахъун мумкин я. Газетда чап авун патал теклифнавай материалра гъанвай делирин дуьзвиллин ва керчеквиллин патахъай жавабдарвал авторрин чпин хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 «а». Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200
Зур йисан - ПП171
Чап ийиз вахъудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 17.00
Газет «Издательство» «Лотос» ООО-дин типографияда чапна.
367000, Махачкъала, Пушкинан куьче, 6.

Тираж 6243

Гъ - И лишандик квай материалар гъакъидихъ чапзавайбуру я.
12+ - Икъван яшар хъанвайбуру келрай.

Нумрадиз - шиир
Муаллим

Хуьруьг ЖАМИЛ

Тербиячи - гъурмет авай
Муаллим я къе!
Руьгъдин члехи девлет авай,
Хуьзвай ам рикле.
Несил члехи авун патал
Члугвазва зегъмет.

Чириз хъсан, къени амал,
Эдебни туьгмет!
Муаллимдин тариф ая -
Саваддин чешме!
Агъзурралди суктайриз ам
Я члехи чешне.

Гъ Мубаракрай!

«Противопожарная служба Республики Дагестан» ГКУ-дин регъбер, бине Къурагъ райондин Урсунрин хуьрай тир Жарулагъ Гьамидович МАЛЛАЕВАЗ:

*Мубаракрай хайи югъ,
Чандин сагъвал къубан*

*Саламат яз хизанар,
Берекат хуьй къвале куь!
Кар алакьдай регъбер я,
Чидай затI туш*

*Агалкъунар мад хъана,
Дережяяр къакъан хуьй!
Пашман йикъар такурай,
Шадвал хуьрай рикле куь!*

*гъахъсузвал.
Имтигъанрин виликни
Къалурдач гъич ажъузвал.*

Къез хайи югъ мубаракзавай РД-дин «ППС РД» ОКС и ЭЗ УС и МТО ГКУ-дин коллектив.

Сканворд

Туьктуьрайди – К.ФЕРЗАЛИЕВ

Къвалахдик квачир гъал	Евразиядин са пай	Дуьзвал, керчеквал	
Жув гъвечли вахт		Фу чрадай къул	Советрин Союздин Игит ... Исрафилов
Гъал ийидай тадарак	Члалан машгъур алим Гъайдарован твар	Винелай алукьдай партал	
Тфенгдин гъиле къадай пай	Недай хъчадин са жуьре	Кайила хамунал жедай куркур	

«ЛГ»-дин 11-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:
1. Асала. 2. Марифат. 3. Таржума. 4. Мажиб. 5. Маргъв. 6. Ирак. 7. Арута. 8. Крит. 9. Нехв. 10. Акула. 11. Аса. 12. «-мир». 13. Канбар. 14. Авсият. 15. Гъам. 16. Яб. 17. Тавар. 18. Ар. 19. Арба.

Утеранный паспорт серии 82 03 за № 136948, выданный от 23.01.2003 г. Ленинским РОВД г. Махачкалы на имя **АЛИМОВА Максима Тагировича**, считать недействительным.

Дербентда яшамаш жезвай Дагъустандин халкъдин шаир Кичибег Мусаева
Шагъабудин Шайдабегович ХИДИРОВ
рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз, адан хизандиз, вири муьква-къилийриз башсагълугъвал гузва.

Гъ.М.Бабаев

И йикъара чи арадай культурадин хиле зегъметдин ветеран, ДАССР-дин культурадин лайихлу работник, Лезги писателрин Союздин член, сегънедин бажарагълу устад, яратмишунрин жуьреба-жуьре конкурсрин лауреат, «Бубадин веси» ктабдин ва вишералди ши-ирринни публицистикадин эсеррин автор Гьемдуллагъ Минетуллагъович Бабаев акъатна. Гъилевай йисан 7-декабрдиз адан 85 йис тамам жезвай.

Гьемдуллагъ Бабаев 1939-йисан декабрдиз Ахцегъ райондин дагълук Усуррин хуьре зегъметкеш члехи хизанда дидедиз хъана. Ада Ахцегъ 7 йисан мектеб, Махачкъалада ПТУ ва Москвада халкъдин университетдин режиссёрвиллин курсар кутягъна, Ахцегъ РДК-да артиствиле ва 1972-йисалай халкъдин театрдин режиссёрвиле къвалана.

Гьемдуллагъ Бабаева милли искусство, литература, публицистика, драматургия вилик тухуникни вичин лайихлу пай кутуна. Жегъил члалай ши-ирар, гъикаяяр, макъалаяр, са актуин пьесаяр кхъизвай адан гзаф эсерар «Лезги газет», «Цийи дуьнья», «Кард», «Дуствал» газетризни журналриз акъатна. Гъ.Бабаеван «Ватан Ахцегъяр», «Яран сувар», «Шарвилли», «Стлалви шаир Сулейман» шиирар ва масабур ма-

нийриз элкьвена. «Жавагъир гъахъ тир», «Къантар авачир муьгъуббат», «Ягъалмиш жемир», «Къел тлуьрда яд хъада», «Фурс гвай бег» ва са актуин маса пьесаяр Ахцегърин халкъдин театрди сегънеламишна, абур Дагъустандин халкъдин яратмишунин Къвали чапдай акъудна.

2020-йисуз Махачкъалада, «Мавел» чапханада, Гъ.Бабаеван «Бубадин веси» ктаб акъатна. Ада гъакни «Шарвилли», «Хкъягъай эсерар» ктабарни чапдиз гъазурзавай, гъайф хъи, агакъ хъуьвнач. Адан ирс несилри къайгъударвилелди хуьдайдал шак алач.

Чна, дериндай хажалат члугунивди, Гьемдуллагъ Бабаеван хизандиз, вири багърийриз башсагълугъвал гузва. Адан экуь къамат чи риклера амуькъа.

«ЛЕЗГИ ГАЗЕТ» ва «ЦИЙИ ДУЬНЯ» газетрин редакциядин коллективар

Малумат

ГЪУРМЕТЛУ ГАЗЕТ КИЕЛЗАВАЙБУР!

Рамазандин варз мусурманар патал халис хазина я. Къуръанда ва са жерге гъадисра къейднавайвал, и вацра абур хъсан, къени, хийирлу къвалахрай къезвай сувабдин къадар са шумуд сеферда гзаф жезва.

Шаз хъиз, цини мергъяматлу са касди вичин такъатрихъ диндин алим Ямин гъажи Мегъамедован «Пак Къуръан ва адан манайрин таржума - лезги члалал», «Мугъаммад пайгъамбардин (Аллагъдин салават ва салам хуьй вичиз) уьмуьрдин рехъ» ва «Дуьньядин эхир» ктабрин са къадар экземплляр маса къачунва. Ада и ктабар, рамазандин вацра садакъа яз, келлиз къандай, амма чпихъ маса къачудай мумкинвал авачирбурун арада паюн тлаабнава. Гъахтинбурувай винидихъ твар къунвай ктабар «Лезги газетдин» редакциядай вахъуз жеда.

Чаз кхъизва

«Ассалам алейкум, гъурметлу редакция!

И йикъара зун «Ютубдай» «Пак Къуръандин манайрин таржума - лезги члалал» ктабдин презентациядиз килгана. А мярекатдин гъакъиндай заз жуван фикир лугъуз къанзава.

Ямин гъажиди (Къуръандин манаяр лезги члалаз элкьурнавай диндин алим Ямин Мегъамедов - ред.) ихътин таржума авун чи халкъдин тарихда зурба ваъйа я. Идалай гъейри, им маса халкъарин виликни дамакьдай кар я! Зи фикирдалди, ихътин лайихлу кардай а касдиз разивал малумарун, пишкешар гун, са гафуналди, адан зегъметдиз къимет гун лазим я.

Презентациядин мярекатда чи халкъдин вилик-къилик квай ксарин иштиракна: министрри, районрин къилери, депутатри, спортсменри, карчийри ва масабурар. Амма заз,

гъайиф хъи, а мярекатдал сада къванни Къуръандин манаяр таржума авур касдиз са еке пишкеш гана ва я гун хиве къуна акунач. (Мярекатдилай гуьгъуьниз ганатла заз чидач. Ахцегъ райондин къили иллаки къетлендиз вичин гаф лугъун лазим я, гъик! хъи, Ямин гъажи гъа райондай я).

Чи халкъдин векилрикай сад спортдин рекъай дуьньядин чемпион хъайила, адаз пишкешар гузва къван: цийи машин, квалер ва маса багъа савкъатар. Гъа и жуьреда Къуръандин манайрин таржума авур касдизни пишкешар ганайтла, дуьз кар жедай. Зи фикирдалди, ик! авунайтла, къведай несилризни хийир ва хъсан чешне, Шариятдин алимриз гъурметун жедай! Сагърай куьн!».

Керим ГЪУЬСЕЙНОВ,
Кълар.